

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2023, 23(1): 290-314, doi: 10.11616/asbi.1215142

Kadın ve Erkeklerde Kurumsal Güven: Farklı Cinsiyet Eşitsizliği Seviyesindeki Ülkelerde Siyasal Kurumlara Duyulan Güvenin Bireysel Belirleyicileri

Institutional Trust by Gender: Personal Indicators of Confidence in Political Institutions in Countries with Different Gender Gaps

Nazlı Çağın BİLGİLİ¹

Geliş Tarihi (Received): 06.12.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 22.02.2023

Yayın Tarihi (Published): 30.03.2023

Öz: Güven kavramı, siyaset bilimi literatüründe farklı bağlamlarda ve farklı türleri ile ele alınmıştır. Kurumsal güven bireylerin yaşadıkları ülkenin kurumlarına duydukları güvene işaret eder ve siyasal sistemlerin devamlılığı açısından da demokratikleşme bağlamında da etkili bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Kurumsal güvenin belirleyicileri tartışmasında öne çıkan argümanlardan biri de toplumdaki dezavantajlı grupların kurumlara yönelik daha düşük güvene sahip olduklarıdır. Bu çalışma, bahsi geçen argümandan hareketle, kadınların erkeklere göre daha düşük kurumsal güvene sahip olup olmadığını sorgulamayı amaçlamaktadır. Dahası bunu iki farklı ülke grubu için gerçekleştirmekte ve bu iki bağlamda bulguların farklılaşp farklılaşmadığını da dikkate almaktadır. Kuşkusuz kurumsal güvenin bireysel belirleyicileri oldukça çeşitlidir ve bu çalışma da cinsiyet ile sınırlı kalmamakta, literatürdeki bilgiler ışığında vatandaş olup olmama ve göçmenlik değişkenlerin yanı sıra siyasal sistemden memnuniyet ve toplumsal güven gibi faktörleri de analize dahil etmektedir. Analizde Dünya/Avrupa Değerler Araştırmalarının birleştirilmiş son dalga verisi kullanılmaktadır. Buradaki beklenti en azından cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde cinsiyetin etkisine dair sanının doğrulanmasıdır. T-testi, frekans ve regresyon analizleri sonucu elde edilen bulgular, kadınlar ile erkekler arasındaki farkın pek de kuvvetli olmadığını, bunun yerine literatürde işaret edilen iki önemli faktörün - siyasal sistemden memnuniyet ve toplumsal güven - öne çıktığını göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Kurumsal Güven, Dezavantajlı Gruplar, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Kurumsal Performans Teorileri, Kültürel Teoriler

&

Abstract: Political science literature has addressed trust in many ways. Institutional trust is citizens' trust in government institutions. The discussion on institutional trust determinants highlights the idea that disadvantaged groups have lower trust. This study tests the idea that women are less confident in political institutions than men. The assumption is also tested in high- and low-gender-gap countries. Meanwhile, the literature points at many institutional trust indicators. Citizenship, migration, political system satisfaction, and trust have also been considered in these discussions. This study uses the latest World/European Values Survey joint data in its analyses. The expectation is that, at least in countries with large gender gaps, the gender distinction assumption should be true. The study found that political system satisfaction and social trust are more important than gender in influencing institutional trust.

Keywords: Institutional Trust, Disadvantaged Groups, Gender Gap, Institutional Theories, Cultural Theories

Atıf/Cite as: Bilgili, N. Ç. (2023). Kadın ve Erkeklerde Kurumsal Güven: Farklı Cinsiyet Eşitsizliği Seviyesindeki Ülkelerde Siyasal Kurumlara Duyulan Güvenin Bireysel Belirleyicileri. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 290-314. doi: 10.11616/asbi.1215142

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nazlı Çağın Bilgili, İstanbul Kültür Üniversitesi, c.bilgili@iku.edu.tr.

1. Giriş

Güven kavramı siyaset bilimi tartışmalarında farklı bağlamlarda sıklıkla ele alınmıştır. Bu kavram, siyasi kültür tartışmaları, sosyal sermaye kavramı, demokratikleşme, oy verme hareketleri ve toplumsal sözleşme literatürü gibi daha pek çok alanda sık sık tartışmaya açılmış, araştırmalara konu edilmiştir. Güven, çeşitli faktörler ekseninde bölünmüş, heterojenlik gösteren toplumlarda, bireyler arasında işbirliğini mümkün kıldığı ve bireylerin bu sayede daha etkin olabilmelerini sağladığı için mühim görülmektedir. Pek çok sosyal ve siyasi faktör ile etkileşim halinde olduğu düşünülen güven kavramı literatürde (Başak, 2010; Fırat, 2012; Can, 2019) farklı türleri ile ele alınmaktadır.

Güven, yöneldiği gruba göre kısmi ya da geniş kapsamlı güven olarak adlandırıldığı gibi toplumsal ve kurumsal olarak da kategorize edilmektedir (Başak ve Öztaş, 2010; Cenker Özek, 2019; Can, 2019). İlk ayırmada bireylerin yalnızca tanıdıkları, sevdikleri, kendilerini yakın hissettikleri bireylere mi yoksa toplumun geneline mi güven duydukları merak edilmektedir. Eğer bir kişi yalnızca ailesine, kendi mahallesinden olan kişilere ve kendisine benzeyenlere güven duyuyorsa bu güven kısmi güven olarak tanımlanır, ve toplumu birleştirme ve bu sayede güçlendirme konusunda olumlu etki yaratması da beklenmez. Oysa toplumun geneline yayılmış bir güven anlayışı, kendinden olmayana da güvenebilmeyi, onunla birlikte hareket edebilmeyi mümkün kıldığından bireyi ve dolayısıyla genel anlamıyla toplumu güçlendirecektir (Cenker Özek, 2019; Can, 2019; Duman ve Alacahan, 2011).

İkinci gruplandırmada ele alınan toplumsal güven ise bireylerin bir araya gelmesini ve kooperatif hareket edebilmesini mümkün kıldığı için demokratikleşme yolunda da sivil kültür/ yurttaşlık kültürü (*civic culture*) inşasında da son derece elzem görülmüştür (Inglehart, 1988). Farklı kurumlara yönelik güven ise bireylerin sisteme olan inançlarını, onu destekleyip desteklemediklerini, var olan siyasi sistemi meşru görüp görmediklerini temsil etmesi bakımından mühimdir (Heterington, 1998; Ertan vd., 2019). Dahası, sistemi meşru kabul etmeyen bireylerin bu sistemin bir parçası olmak için çaba göstermeleri de beklenemez. Daha doğrudan ifade etmek gerekirse kurumsal güven bireylerin siyasete katılım pratiklerini de belirleyeceğinden siyaset biliminin önemli tartışmalarından biri olarak ele alınmaktadır. Bazı tartışmalarda bu iki tip güven ayrıca sırasıyla yatay ve dikey güven olarak da ayrıştırılmaktadır (Miller, 1974). Yatay güvende toplumsal aktörlerin birbirlerine duydukları güvenden bahsederken dikey güven bireylerin kurumlara duydukları güvene işaret eder.

Dikey güvenin ülkedeki siyasi sistemin vatandaşlar tarafından nasıl değerlendirildiğini ya da diğer bir deyişle vatandaşların siyasi sistem ve kurumlardan ne derece tatmin duyduğunu yansıttığı düşünülürse bu tip güvenin öncelikle demokrasiler ama genel anlamıyla da tüm siyasi sistemler için son derece mühim olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Easton (1975) siyasi güveni rejime destek olmak (*political support*) olarak açıklarken Newton (2001), siyasi güvenin düşük olmasının siyasi olarak bir şeylerin yanlış gittiğinin göstergesi olduğunu söyler. Ertan vd.'e göre (2019) siyasi güven, "hükümet ve bürokrasilerin meşruiyeti ve iyi işlemesi için temel şartlardan biridir". Siyasi güven, toplumun devleti oluşturan kurumlara duyduğu güvene (*confidence*) işaret ettiğinden devlet meşruiyetinin birincil göstergelerinden birisi olarak kabul edilir (Hutchison ve Johnson, 211:739). Kuşkusuz kurumsal güvenin pek çok bireysel belirleyicisi vardır. Bir sonraki bölümde bu faktörler detaylı bir biçimde ele alınacaktır. Kurumsal güvenin bireysel belirleyicilerinin yaptığı etkileri tartışmayı hedefleyen bu çalışma ilgisini özellikle dezavantajlı gruplara, onlar içerisinde de kadınlara, yöneltmektedir. Eğer kurumsal güven sistemden duyduğumuz memnuniyeti yansıtıyorsa kuşkusuz kendisini, toplumun önemli ve ayrılmaz bir parçası olarak gören bireyler bu güveni çok daha yüksek seviyelerde hissederken, kendisini toplumda ezilmiş yahut sosyal olarak dışlanmış hisseden bireylerin bu kurumlara pek de güven beslemesi beklenemez.

Toplumun diğer üyeleri ile eşit durumda olabilmek için gerekli olan temel kaynaklardan ve şartlardan mahrum olmak şeklinde tanımlanan dezavantajlılık hali (Arkan ve İrez, 2021), yoksulluk, cinsiyet, ırk, din, engellilik gibi durumlar üzerinden tartışılmalıdır (Birinci ve Bulut, 2020:63). Dezavantajlılığın kurumsal güven üzerindeki etkisine odaklanan pek çok çalışma (Alesina ve La Ferrara, 2002; Michelson, 2003; Smith, 2010) toplumsal olarak dezavantajlı durumda olduğunu düşünen gruplar arasında güvenin daha düşük olduğunu göstermiştir. Örneğin, Brezicha ve Leroux (2022) dört Kuzey ülkesinde yaptıkları çalışmada, kendilerini okulda dışlanmış hissedenlerin siyasi güvenlerinin daha düşük olduğunu gözlemlemişlerdir. Furness ve Trautner (2020) ise toplum içerisindeki güçsüz grupların, ki bu onların çalışmasında Irak'taki Sunni gruplara karşılık gelmektedir, kurumlara daha düşük güven duydukları sonucuna varmışlardır. De Vroome vd. (2013) da Hollanda'daki azınlık gruplar üzerine yaptıkları araştırmada toplumun bir parçası olarak hissetmenin kurumlara duyulan güveni arttırdığını doğrulamaktadırlar. Türkiye üzerine yapılan iki ayrı çalışma da yine kendilerini toplum içerisinde dezavantajlı hisseden grupların güvenlerinin daha düşük olduğunu göstermektedir. Bunlardan ilkinde Karakoç (2013) Kürtlerin siyasi kurumlara daha az güvendiğini belirtirken, Ertan vd. (2019: 79) ise Kürtlerin ve Alevilerin çoğunluğa göre güvenlerinin düşük olduğu sonucuna varmışlardır. Hatta öyle ki bu etki, güven üzerinde önemli rol oynaması beklenen çeşitli faktörler dikkate alındığında da - eğitim, hayattan ve ekonominin gidişinden memnuniyet, siyasi tercihler gibi - net bir biçimde kendisini göstermektedir (Ertan vd. 2019: 79). Bunun yanı sıra cinsiyetin güven üzerindeki etkisine odaklanan pek çok çalışma da mevcuttur. Bir sonraki bölümde detaylıca ele alınacak olan bu çalışmalar bu ilişkiye dair tek ve tutarlı bir sonuca ulaşmamaktadır (Ertan vd., 2019; OECD, 2022; Schoon ve Cheng, 2011; Akgün 2001; Godefroidt vd., 2017). Zira bu çalışmanın ana amaçlarından biri de bu tutarsızlığın farklı ülkelerde hakim olan eşitsizlik seviyeleri ile açıklanıp açıklanamayacağını anlamaya çalışmaktır. Kadınların kurumsal güveninin bazı çalışmalarda erkeklerden daha yüksek, bazılarında daha düşük bulunmasının nedenlerinden biri de içinde yaşadıkları ülkelerde karşılaştıkları zorlukların seviyesi, ciddiyeti olabilir mi? Bu soruya cevap arama amacı ile, bu çalışmada, kadınlar ile erkekler arasındaki kurumsal güven farklılığına iki farklı ülke grubu için bakılmaktadır. Ülkeleri Küresel Cinsiyet Eşitsizliği (*Global Gender Gap*) raporundaki sıralamalarına göre gruplayan bu çalışmanın ana sorularından biri de ülkelerin sahip olduğu farklı toplumsal cinsiyet eşitsizliği seviyelerinin cinsiyet ile kurumsal güven arasındaki ilişkinin seyrini değiştirip değiştirmediğidir.

Yukarıda bahsi geçen tartışmalardan yola çıkan bu çalışma dezavantajlı olma durumunu öncelikle cinsiyet üzerinden tanımlayarak kadınların kurumsal güven bakımından erkeklerden farklılaşp farklılaşmadıklarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Pek çok tartışmada² toplumsal tecrübeler bakımından azınlıklar ve engellilerle birlikte dezavantajlı grup olarak tanımlanan kadınların kurumsal güven bağlamında dezavantajlı gruplar tarafından benimsenmesi beklenen tavrı benimseyip benimsemediğini ölçmeyi hedeflemektedir. Bu ölçümü daha anlamlı kılması adına cinsiyetin kurumsal güven üzerinde yarattığı farklılığa kadın erkek eşitsizliğinin (*gender gap*) yüksek ve düşük olduğu iki farklı ülke grubu için bakılmaktadır. Bu noktadaki beklenti, eşitsizliğin yüksek olduğu ülkelerde kadınların kendilerini daha dezavantajlı hissedecekleri ve daha yüksek oranlarda "dezavantajlılık tepkisi" vererek kurumlara belirgin oranda daha düşük güven duyacaklardır. Buna paralel olarak eşitsizliğin daha düşük seviyelerde olduğu ülkelere ilişkin beklenti ise, bu ülkelerdeki kadınların -kendilerini bu derece dışlanmış hissetmeyeceklerinden- kurumsal güvenlerinin de erkeklerinkinden ciddi manada farklılık

² Kadınların çeşitli toplumsal bağlamlarda dezavantajlı durumda oldukları, erkeklere kıyasla daha fazla zorlukla karşılaştıkları toplumsal cinsiyet literatüründe tüm detayları ile tartışılmış bir konudur. Örneğin, Çevik ve Özkul (2022) kadınların iş gücüne katılım bağlamında engelliler ve göçmenler ile birlikte zorluk yaşayan başlıca gruplar arasında olduğunu belirtmektedirler. Özyıldırım (2014) kadınların eğitim bağlamında dezavantajlı durumlarını ele alırken, Yıldırım (2021) kadınların ücret politikaları bakımından da sendikal örgütlenme açısından da dezavantajlı durumlarına odaklanmaktadır. Sosyal hareketlerin dezavantajlı grupların sorunlarını yansıtmadaki rolünü ele alan kitabında Weldon (2011) kadınların temsilde ve sivil topluma katılımında yaşadıkları sorunları tartışmaktadır. Kadınların toplum içerisindeki dezavantajlı konumları Batı literatüründe sıkça tartışılmış hatta Amerika'daki azınlık kadınların yaşadığı ikili -hem azınlık hem kadın olmaktan kaynaklanan- dezavantajlılığa işaret etmek için çifte risk/zorluk (*double jeopardy*) (Beal, 2008) terimi türetilmiştir.

göstermemesidir. Çalışma daha sonra odak noktasını genişleterek öncelikle farklı dezavantajlılık durumlarına ve sonrasında da literatürden ilhamla geniş manada kurumsal güvenin bireysel belirleyicilerine dikkatini yöneltir. Burada da amaç bu belirleyicilerden ve farklı dezavantajlılık durumlarından hangilerinin daha etkili olduğunu tespit etmek ve sonucun iki ülke grubu için farklı olup olmadığını ortaya koymaktır. Dünya Değerler Araştırması (WVS)-Avrupa Değerler Araştırması (EVS) birleştirilmiş 2017 veri seti üzerinden yapılan analizler ve elde edilen bulgular ilerleyen bölümlerde detaylıca tartışılacaktır.

2. Literatür: Siyasal Kurumlara Duyulan Güvenin Belirleyicileri

Güven üzerine pek çok araştırması bulunan Eric Uslaner (2002) güveni üçe ayırarak inceler; kısmi güven yani tanıklara duyulan güven (*particularized trust*), genelleşmiş güven (*generalized trust*) yani insanlara kim olduklarından bağımsız olarak genel anlamda duyulan güven ve bireylerin kurumlara duyduğu güven. Bu sınıflandırma Erdem (2003) ve Esmer (1999) gibi pek çok farklı çalışma tarafından da benimsenmiştir. Güvenin bu şekilde farklı tiplerine ayrılarak incelenmesi kuşkusuz ki bu güven çeşitlerinin birbirlerinden tamamen bağımsız olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, literatürde bu üç güven tipinin de birbiri ile ilişkili olduğu yönünde bulgular ve tartışmalar mevcuttur (Can, 2019: 51). Bu çalışmanın odağı olan kurumsal güven –ki bu tip güven yer yer siyasal güven ya da dikey güven olarak da anılmaktadır- bireyleri onları yöneten kurumlara bağlar ve bu anlamda siyasal sistemin devamı bakımından da oldukça önemlidir.

Kurumsal güveni açıklamak için kullanılan iki ana teorik yaklaşım vardır; kültürel teoriler ve kurumsal performans teorileri (Ertan vd., 2019: 68). Kültürel teoriler kurumsal güvenin düşük ya da yüksek olmasını kurumlar ya da siyasal sistem üzerinden değil de kültürel değerlere ve normatif düşüncelere odaklanarak açıklar (Kaasa ve Andriani, 2022:47). Bu bakış açısına göre güven aslında kültürel bir değerdir ve ana olarak erken yaşam sosyalleşme pratikleri ile şekillenir. Kurulan sosyal ilişkiler ve zaman içinde biriken iletişim tecrübeleri güveni şekillendirmede rol oynar. Bu tecrübeler kişinin güven bağlamında kişilik özelliklerini şekillendirir ve bu kişilik özelliği de genelleştirilmiş güven için de kurumsal güven için de geçerli olur. Ya da başka bir deyişle güven tipleri arasında aktarma/geçiş mümkündür ve genellikle toplumsal güvenden kurumsal güvene "taşma" gerçekleşir (Newton, 1999).

Bu teorik yaklaşımda³ parçası olduğumuz topluma duyduğumuz bağlılık ve buna bağlı olarak bu toplumun diğer fertlerine duyduğumuz güven gibi faktörlerin kurumsal güveni belirlemedeki rolü üzerine odaklanılır (Suh vd. 2012: 507). Buradaki beklenti "biz" olma hissinin bireyleri bir araya getireceği daha sonra da bu kolektif birliğin onları ülkelerindeki siyasal kurumlara yaklaştıracığıdır (Kaasa ve Andriani, 2022:47-48; Godefroidt vd. 2017; 908). Kişilerarası güven bireyleri bir araya getirerek güçlü bir sivil toplum oluşturur ve bu güçlü sivil toplum da zamanla güveni siyasal kurumlara doğru aktarır (Putnam, 1993). Güven hissini kişinin yaşam boyunca edindiği tecrübeler, ailesinden ve çevresinden öğrendiklerine bağlayan bu bakış açısına göre cinsiyet, sosyo-ekonomik durum gibi kişisel faktörlerin etkisi de mutlaka dikkate alınmalıdır. Diğer bir deyişle, toplumsal etkiye odaklanan bu yaklaşım, aynı zamanda sosyalleşme deneyimlerinin her bir bireyde kendine has etkiler ve sonuçlar yarattığının da farkındadır. Her bireyin sistemde kendine has bir rolü vardır ve bu sebeple toplum içerisindeki her bireyin değerleri ve tavırları aynı değildir (Lep vd., 2022:5). Aynı sosyal deneyim farklı bireyler için farklı subjektif deneyimlere dönüşür (Schwartz, 2014:9). Dolayısıyla, kültürel teoriler ile kurumsal güveni açıklamaya çalışan yaklaşım toplumsal faktörlerin yanı sıra bireysel faktörlerin etkisini de mutlaka dikkate almalıdır⁴. Kim ve Kim (2021:14) de Dünya Değerler Araştırması'nın 5. ve 6. dalga

³ Kültürel teoriler üzerine daha kapsamlı bir tartışma için bkz. Almond ve Verba, 1963; Godefroidt vd., 2017; Inglehart, 1997; Mishler ve Rose, 2001; Newton, 1999, Putnam, 2000.

⁴ Suna Başak 2010 yılında yayınlanan makalesinde toplumsal güvене cinsiyet ve sosyal sınıfın etkisini inceleyen kapsamlı bir çalışma sunmaktadır. Türkiye'deki üç farklı kurumda çalışan toplam 204 kişi ile yapılan anketler sonucunda, erkekler ile kadınlar

verilerini kullanarak 65.548 görüşmeciden elde edilen veri ile yaptıkları analizler sonucu, bu yaklaşımı destekler biçimde, güvenin yalnızca toplumsal değil, aynı zamanda bireysel bir özellik olduğu sonucuna ulaşırlar.

Bu çalışmanın odağı gereği, demografik özellikler arasında dikkatimizi cinsiyetin etkisine yöneltecek olursak, farklı çalışmalardan elde edilen bulguların tek bir ortak sonuca varmadığı açıkça görülmektedir. Daha sıklıkla ulaşılan sonuçlar, erkeklerin kadınlara göre daha yüksek kurumsal güvene sahip olduklarını söylemekte ve bu anlamda bu çalışmanın beklentisini doğrulamakta olsa da aksi yönde bulgular da mevcuttur. Yani cinsiyetin kurumsal güvene etkisi hakkında tutarlı bir etkiden söz etmek mümkün değildir (Ertan vd., 2019:72). Godefroidt vd. (2017: 915) Gana'daki siyasal güven üzerine yaptıkları çalışmada erkeklerin kadınlardan daha yüksek güvene sahip olduklarını bulurlar. Akgün'ün Türkiye'deki düşük kurumsal güveni etkileyen faktörler üzerine yaptığı analizin bulguları da benzer yöndedir. 1997 Dünya Değerler Araştırması verisine göre Türkiye'de erkekler kurumlara kadınlardan daha yüksek güven duyduklarını söylerler (Akgün, 2001). Johnson (2005) tarafından Polonya ve Ukrayna'daki siyasal güven üzerine yapılan çalışma da bu iki ülke için benzer bir sonuç elde etmektedir. Norveç'teki siyasal güveni araştıran Christensen ve Laegried (2005) de yine erkeklerin kadınlardan daha yüksek güvene sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. 2021'de OECD'nin kamu kurumlarına duyulan güven ve altında yatan sebepler üzerine yaptığı araştırmada da görüşmelerin yapıldığı neredeyse tüm OECD ülkelerinde kadınların hükümetlere duyduğu güvenin erkeklerden düşük olduğu bulunmuştur. Sonuçların aktarıldığı raporda cinsiyet eşitsizliği (*gender gap*) olarak isimlendirilen bu durumun sebepleri de yine bu çalışmanın yaklaşımına paralel olarak kadınların toplumda karşılaştıkları çeşitli yapısal eşitsizlikler olarak açıklanmaktadır. Bunlar arasında kadınlara ekonomide ve eğitimde daha az fırsat sunulması ve kadınların siyasette ve kamu kurumlarında yetersiz temsil edilmeleri sayılmaktadır. Dahası, kadınların hükümetlerine erkeklerden fazla güven duydukları kısıtlı sayıdaki ülkeler arasında küresel manada cinsiyet eşitliğinde başı çeken Kuzey ülkeleri –Norveç, İsveç ve Finlandiya- olması da ayrıca dikkat çekicidir (OECD, 2022:53).

Ancak yukarıda da belirtildiği üzere tüm çalışmalar bu bulguları destekler nitelikte değildir. Bazı çalışmalar cinsiyetin hiçbir etki yaratmadığından bahsederken⁵, bazıları ise tam anlamıyla ters yönde bir ilişkiden söz etmektedir. Örneğin, Cameron ve Pietsch (2021) Avustralya'da siyasal güvene ilişkin çalışmalarında aksi yönde bir bulguya ulaşmış ve kadınların erkeklerden daha yüksek siyasal güvene sahip oldukları sonucuna varmışlardır. Schoon ve Cheng (2011) de İngiliz popülasyonunu yansıtan veri setine dayanarak, kadınların erkeklerden daha yüksek siyasal güven bildirdiklerini söyleyip bu durumu farklı sosyalleşme pratikleri ve farklı katılım seviyeleri ile açıklamaya gayret etmektedirler. Farklı ülkelerden elde edilen farklı sonuçlar cinsiyetin kurumsal güven üzerindeki etkisine ilişkin küresel bir çıkarım yapmanın zorluğuna işaret etmektedir. Bu sebeptendir ki bu çalışma ülkeleri tek tek ele almak ya da küresel bir sonuca varmak için çabalamaktansa dünya çapında neredeyse tüm ülkelerdeki cinsiyet eşitsizliğinin değerlendirildiği ve ortaya çıkan sonuçlar ışığında küresel bir sıralamanın yapıldığı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'na (*Global Gender Gap Report*) dayanarak iki farklı ülke grubu oluşturma ve bu iki grup için elde edilen bulguları karşılaştırma yoluna gitmiştir. Buradaki varsayım ülkelerdeki mevcut eşitsizlik seviyesinin cinsiyet ile kurumsal güven arasındaki ilişkiyi etkileyebileceğidir.

Analiz kısmına geçmeden önce kurumsal performans teorilerinden de mutlaka bahsetmek gerekir. Bu teoriler kurumsal güveni siyasal alan içerisinde açıklamayı hedefler (Mishler ve Rose, 2002:36). Öyle ki bu yaklaşıma göre kurumların performansına ilişkin değerlendirmelerimiz o kurumlara duyacağımız

arasında ciddi bir farklılık bulunmamakla birlikte kadınların nispeten daha düşük güvene sahip oldukları tespit edilmiştir. Dahası, Başak güvenin cinsiyetten ziyade sosyal sınıfa göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

⁵ Örneğin eski Doğu Bloğu ülkelerinde siyasal güven üzerine araştırma yapan Mishler ve Rose (2001), bu ülkelerde cinsiyetin net bir etki yaratmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Benzer biçimde, Türkiye'de siyasi kurumlara güven üzerine yaptıkları analizde Ertan vd. (2019) de cinsiyetin güveni açıklamada anlamsız olduğunu ifade etmişlerdir.

güveni de derinden etkiler. Buradaki beklenti hükümeti destekleyen, kendisini hükümete ve onun politikalarına daha yakın hisseden kişilerin kurumlara daha yüksek güven besleyeceği yönündedir. Kültür teorilerinin aksine, meselenin sosyal ilişkiler, yaşam tecrübeleri ya da kişinin genel değerleri ile değil de siyasi değerlendirmeleri ile yakından ilgili olduğu iddia edilmektedir. Bu durumda, kurumlar yerine getirmekle yükümlü oldukları hizmetleri başarı ile yerine getirdiklerinde kurumsal güvenin yükselmesi, kurumların işleyişinde aksaklık görüldüğünde ise vatandaş tarafından güvenilemez olarak değerlendirilmesi ve dolayısıyla kurumsal güvende düşüş yaşanması beklenir (Godefroidt vd., 2017:908). Hükümeti ve diğer kurumları başarılı bulan kişiler kuşkusuz ki onlara daha çok güven duyacaklardır ve aksi de pekala doğrudur⁶. Bu teoriler üzerine yoğunlaşan çalışmalar performans değerlendirmesinin aslında çok da basit bir faktör olmadığını, bunun, vatandaşların hükümetlerinden beklentilerinden etkilendiğini, dahası objektif verilerin yanında vatandaşların öznel ölçümleri ve algıları tarafından da şekillendiğini iddia etmektedirler (Yang ve Holzer, 2006:115).

Şu da mutlaka belirtilmelidir ki her iki teorik yaklaşımın da – kültürel ve kurumsal performans teorileri- ampirik verilerle desteklendiği çalışmalar mevcuttur. Yani farklı bağlam, zaman ve şartlarda kurumsal güvenin incelendiği çalışmalarda, farklı faktörlerin etkisinin dikkat çektiği görülmüştür. Örneğin, Landmark (2016), Botswana ve Tanzanya’da kurumsal güveni incelediği yüksek lisans tezinde, Nanestad ve Svendse (2005) Danimarka’daki göçmenler üzerine yaptıkları çalışmalarında, Mishler ve Rose (2002) Orta ve Doğu Avrupa’daki eskiden Sovyetler Birliği içerisinde bulunan on eski komünist ülke üzerine yaptıkları analizlerinde kurum performans değerlendirmelerinin kurumsal güven üzerindeki etkisine dikkat çekerler. Ganalı üniversite öğrencilerinin kurumsal güvenini inceleyen Godefroidt vd. (2017:918) ise kültürel teorilerin de açıklayıcı gücü olduğunu ancak kurumsal performans teorilerinin üstün geldiğini belirtirler. Hatta hükümetin etkisine ilişkin değerlendirmelerin dikkate alınan diğer tüm değişkenlerden daha önemli ve etkili olduğunu söylerler (Godefroidt vd., 2017:918). Diğer taraftan, Kaasa ve Andriani (2022:60) Avrupa ülkeleri üzerine yaptıkları çalışmalarında kültürün ve hatta bireysel seviyedeki toplumsal güvenin kurumsal güven üzerinde etkili olduğunu bulurlar. Yine Avrupa üzerine çalışan Angino vd. (2022), Avrupa’nın çeşitli bölge ve ülkelerinde Avrupa Merkez Bankası’na duyulan güveni incelerler ve toplumsal güvenin Avrupa Merkez Bankası’na duyulan güven ile pozitif ve güçlü bir korelasyon içerisinde olduğu sonucuna ulaşırlar. Shi (2001) de kültürün kurumsal güven üzerinde etkili olduğu sonucuna Çin ve Tayvan üzerine odaklanarak ulaşmaktadır. Shi (2001:403), özellikle Çin’de iki mühim kültürel özelliğin etkisinden söz eder; bunlardan ilki güç ve otoriteye yönelik eğilimler, bir diğeri ise çatışmaya yönelik eğilimlerdir. Güney Kore’de güveni araştıran Suh vd. (2012:520) ise bulgularını Putnam’ı (1993) destekler nitelikte ortaya koyarlar ve metaforik bir biçimde toplumsal güvenin kurumsal güvene doğru taşıdığı iddia ederler.

3. Ülke Grupları, Veri Seti ve Değişkenler

Yukarıda da belirtildiği üzere bu çalışma öncelikle cinsiyetin hemen ardından da literatürde tartışılan güvenin diğer bireysel belirleyicilerinin kurumsal güven üzerindeki etkisine iki ülke grubu için ayrı ayrı bakmaktadır. Bu noktada iki farklı yöntem izlenmiştir. Bunlardan ilki karşılaştırma yöntemidir. Yani her iki ülke grubu için ayrı ayrı olacak şekilde, tüm bağımsız değişkenler bağlamında ortaya çıkan farklı grupların⁷ kurumsal güven bakımından birbirinden ayrışıp ayrışmadığı incelenmiştir. Bu aşamada öncelikle t-testi ile bahsi geçen grupların kurumsal güven ortalamalarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiş, ortalama değerleri verilmiştir. Daha sonra frekans analizi ile, yüzde değerleri üzerinden, her bir grup içerisindeki bireylerin yüzde kaç güvenmediğini, yüzde kaç güvenmediğini söylemiştir sorusuna cevap aranmıştır. Son aşamada ise çoklu regresyon analizi ile bu değişkenlerden

⁶ Kurumsal performans teorilerinin detaylı tartışması için bknz. March, 1988; Mishler ve Rose, 2002 ve North, 1990.

⁷ Kadın-erkek; vatandaş olan-olmayan; göçmen-ülkede doğmuş; siyasi sistemden çok memnun-memnun-memnun değil ve yüksek-orta-düşük toplumsal güvene sahip. Bu değişkenlerin ne şekilde kodlanarak analizlere dahil edildiği bu bölümün ilerleyen kısımlarında anlatılmıştır.

hangilerinin kurumsal güven üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaptığını ve bu etkinin yönünü tespit etmek amaçlanmıştır.

Buradaki ülke grupları oluşturulurken Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'nda⁸ yer alan sıralama dikkate alınmıştır. Amaç sıralamanın en üstünde ve en altında yer alan belli sayıdaki ülkeye ait verileri bir araya toplayarak eşitsizliğin yüksek ve düşük olduğu ülkelerde cinsiyet ile kurumsal güven arasındaki ilişkinin birbirinden farklı olup olmadığını gözlemlemektir. Bu amaçla öncelikle sıralamanın en üstündeki ülkeler yani diğer bir deyişle eşitsizliğin en az olduğu ülkeler bir araya getirilerek analizlerde “düşük eşitsizlik” olarak gözükecek olan grup oluşturulmuştur. Bu grup 14 ülkeden⁹ oluşmaktadır ve WVS-EVS veri seti dahilinde bu 14 ülkede gerçekleştirilmiş toplam 21.867 görüşme mevcuttur. Bu görüşmelerden gelen veriler bu grubun analizlerinde kullanılmaktadır. “Yüksek eşitsizlik” grubu olarak anılacak olan diğer ülke grubu ise aynı sıralamanın en sonunda yer alan ülkelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Bu noktada, sıralamanın en dibindeki bazı ülkeler ile ilgili veriye ulaşamaması dolayısıyla bu ülkelerin elendiği ve dolayısıyla da sıralamada yukarı doğru ilerlediği belirtilmelidir. Gruplardaki vaka sayılarının dengeli olması adına bu grup için de 14 ülke¹⁰ seçilmiş ve bu 14 ülkeden elde edilmiş olan toplam 21.061 görüşmeden gelen veriler de bu ülke grubunun analizlerinde kullanılmıştır. Veri setinin bu şekilde bölünebilmesi için öncelikle düşük eşitsizlik ülkelerinden çalışmaya katılıyor olmanın 1, yüksek eşitsizlik ülkelerinden katılıyor olmanın 0, bunlar dışındaki herhangi bir ülkeden katılıyor olmanın ise kayıp veri (*missing value*) olarak kodlandığı bir dummy değişken oluşturulmuş, daha sonra sırasıyla bu değişkenin yalnızca 1 olduğu veriler tutulup diğerleri veri setinden düşürülerek (*drop*) “düşük eşitsizlik veri seti”; yalnızca bu değişkenin 0 olduğu veriler tutulup diğerleri düşürülerek de “yüksek eşitsizlik veri seti” oluşturulmuştur. Bundan sonra yapılacak her bir analiz iki veri seti için de sırasıyla gerçekleştirilmiştir. Ülkelerle ilişkin detaylı bilgi, sıralamadaki yerleri ve eşitsizliğe ilişkin her bir başlıkta kaydettikleri skorlar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 1: Düşük Eşitsizlik ve Yüksek Eşitsizlik Ülke Grupları

Sıralama	Ülke	Genel skor	Ekonomik katılım ve fırsat eşitliği	Eğitim düzeyi	Sağlık ve hayatta kalma	Siyasal güçlenme
Düşük	Eşitsizlik	Ülkeleri				
1	İzlanda	0,908	0,803	0,993	0,964	0,874
2	Finlandiya	0,860	0,789	1,000	0,970	0,682
3	Norveç	0,845	0,765	0,989	0,964	0,662
4	Yeni Zelanda	0,841	0,738	1,000	0,966	0,660
5	İsveç	0,822	0,812	1,000	0,963	0,515

⁸ Dünya Ekonomik Forumu tarafından her yıl hazırlanmakta olan Küresel Eşitsizlik Raporu'nda (*Global Gender Gap Report*) ekonomik katılım, eğitim alma, sağlık ve politik güç başlıkları altında pek çok faktör bazında farklı ülkelerde kadın erkek eşitsizliği incelenerek dünyanın pek çok ülkesini içeren (2022 yılı için 146 ülke) bir sıralama yapılmaktadır.

⁹ İzlanda, Finlandiya, Norveç, Yeni Zelanda, İsveç, Litvanya, İsviçre, Almanya, Nikaragua, İspanya, Fransa, Filipinler, Sırbistan, Letonya

¹⁰ Nijerya, Fas, İran, Pakistan, Guatemala, Tacikistan, Tunus, Maldivler, Ürdün, Lübnan, Türkiye, Ermenistan, Malezya, Kırgızistan

**Kadın ve Erkeklerde Kurumsal Güven: Farklı Cinsiyet Eşitsizliği Seviyesindeki Ülkelerde Siyasal Kurumlara Duyulan
Güvenin Bireysel Belirleyicileri**

Institutional Trust by Gender: Personal Indicators of Confidence in Political Institutions in Countries with Different Gender Gaps

7	Nikaragua	0,810	0,637	1,000	0,973	0,626
10	Almanya	0,801	0,695	0,988	0,972	0,550
13	İsviçre	0,795	0,729	0,988	0,964	0,499
15	Fransa	0,791	0,737	1,000	0,970	0,457
17	İspanya	0,788	0,709	0,998	0,965	0,481
19	Filipinler	0,783	0,794	0,997	0,979	0,360
23	Sırbistan	0,779	0,689	0,998	0,972	0,456
26	Letonya	0,771	0,803	1,000	0,979	0,301
Yüksek	Eşitsizlik	Ülkeleri				
86	Kırgızistan	0,700	0,702	0,996	0,980	0,124
89	Ermenistan	0,698	0,669	1,000	0,954	0,170
103	Malezya	0,681	0,656	0,995	0,972	0,102
113	Guatemala	0,664	0,539	0,976	0,980	0,113
114	Tacikistan	0,663	0,609	0,942	0,969	0,130
117	Maldivler	0,648	0,531	0,984	0,956	0,121
119	Lübnan	0,644	0,492	0,983	0,971	0,129
120	Tunus	0,643	0,445	0,943	0,969	0,216
122	Ürdün	0,639	0,537	0,993	0,957	0,069
123	Nijerya	0,639	0,724	0,826	0,967	0,040
124	Türkiye	0,639	0,493	0,973	0,966	0,123
136	Fas	0,624	0,447	0,943	0,961	0,145
143	İran	0,576	0,343	0,963	0,964	0,036
145	Pakistan	0,564	0,331	0,825	0,944	0,156

Kaynak: World Economic Forum (2022), *Global Gender Gap Report: Insight Report July 2022*, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf, (Erişim tarihi: 01.12.2022).

Tablo 1. dikkatlice incelendiğinde yüksek eşitsizlik ve düşük eşitsizlik gruplarını birbirlerinden ayıran iki ana faktörün siyasal güçlenme, ekonomik katılım ve fırsat eşitliği olduğu açıkça görülmektedir. Sıralamada yer alan tüm ülkelerin sağlık ve eğitim başlıklarında belli oranda başarı yakaladıkları gözlenmekle birlikte siyasal güçlenme başlığı altında çok ciddi farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Listenin sonunda yer alan ülkelerde sağlık ya da eğitim skorları listenin başındaki ülkeler için oluşturulmuş skorlardan önemsiz sayılabilecek oranda düşüken, listenin sonlarında yer alan ülkelerde siyasal güçlenme değerleri şaşırtıcı biçimde düşüktür. Bu dört başlık içerisinde farklılık yaratma anlamında öne çıkan diğer başlık ise ekonomik katılım ve fırsat eşitliğidir. Siyasal güçlenmede gözlenenden daha hafif olmakla¹¹ birlikte, bu başlık altında da listenin sonundaki ülkelerde ciddi anlamda düşük değerler ölçülmüştür.

Tablonun detaylı incelenmesi ile fark edilecek olan bir başka husus da bu çalışmada karşılaştırmalı olarak dikkate alınan ülke gruplarının herhangi bir coğrafi bölgeye karşılık gelmiyor olduğudur. Gruplamalar yapılırken dikkate alınan iki mesele, bu ülkelerin cinsiyet eşitsizliği sıralamasındaki yerleri ve çalışmada kullanılan WVS-EVS birleştirilmiş veri setine dâhil edilip edilmemiş olmalarıdır. Küresel Cinsiyet Eşitsizliği raporundaki sıralama üzerinden ilerlerken yalnızca birleştirilmiş veri setinde hakkında veri bulunmayan ülkeler devre dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla hem yüksek eşitsizlik grubunda hem de düşük eşitsizlik grubunda farklı coğrafi bölgelerden ülkeler bulunmaktadır.

Dünya Değerler Araştırması ile Avrupa Değerler Araştırması'nın veri setlerinin birleştirilmesi ile oluşan WVS-EVS birleştirilmiş 2017 verisinden yararlanılmış olan bu çalışmada bağımlı değişken olarak siyasal kurumlara duyulan güven ele alınmıştır. WVS-EVS 2017 veri setinde on beş farklı kurum için görüşmecilerin güven (*confidence*) seviyesi ölçülmüştür. Çok farklı kurumların dâhil edildiği bu soru öbeğinde kiliseden, polise, Avrupa Birliği'nden Birleşmiş Milletler'e kadar pek çok kuruma duyulan güven sorulmuştur. Bu çalışmanın kapsamı gereği yalnızca siyasi kurumlara duyulan güven dikkate alınacaktır. Zira makalenin en başından beri odak noktamız siyasal sistemler ve bu sistemlere ait kurumlar olarak belirlenmiştir. Bu sebeple bu on beş soru içerisinde altı tanesi –silahlı kuvvetlere, parlamentoya, polise, bürokrasiye, hükümete ve siyasi partilere duyulan güven- dikkate alınmış ve bu altı farklı değişkenin tek bir faktörde toplanıp toplanamayacağı kontrol edilmiştir. Bu amaçla yapılan faktör analizi göstermiştir ki silahlı kuvvetler dışarı alındığında, bu beş değişken tek bir faktörde toplanabilir ya da diğer bir deyişle bu beş değişken aslında tek bir faktöre işaret etmektedir. Bu sonuçlara binaen parlamentoya, polise, bürokrasiye, hükümete ve siyasi partilere duyulan güveni ölçen değişkenlerin toplamından oluşan yeni bir değişken oluşturulmuştur. Bu yeni değişkene *kurumsal güven endeksi* adı verilmiştir ve analizlerde bağımlı değişken olarak kullanılmıştır¹². Bu altı değişkeninin her birinin değeri 1 ile 4 arasında değiştiğinden, kurumsal güven endeksinin –bu altı değişkenin değerlerinin toplamından oluşturulduğu için- değeri de 6 ile 24 arasında değişmektedir. Değişkene ilişkin tanımlayıcı istatistik tablosu aşağıda verilmiştir.

¹¹ Bu noktada ülkeler arasındaki skor farklılıklarının hangi başlıklarda daha ciddi olduğunu görmek amacıyla listenin en üstündeki ülke ile en altındaki ülkenin skorları arasındaki farklar hesaplandığında en büyük düşüşün siyasal güçlenme başlığında yaşandığı açıkça görülmektedir. Siyasal güçlenme için iki ülkenin skorları arasında %82'lik (0,874-0,156) bir fark gözlenirken bu fark yine kayda değer büyüklükte bir farklılığın gözlemlendiği ekonomik katılımda %59 (0,803-0,331) olarak hesaplanmaktadır. İki ülke arasındaki fark, eğitim ve sağlık başlıklarında ise görece çok daha düşüktür. Eğitimde %17'lik (0,993-0,825) bir düşüş söz konusu iken sağlıkta bu fark %2 (0,964-944) olarak ölçülmektedir.

¹² Bu noktada belirtmek gerekir ki yukarıda detaylı biçimde anlatılmış olan WVS-EVS birleştirilmiş veri seti içerisinde daha dar kapsamlı veri seti çekme işlemi tüm değişkenler oluşturulduktan sonra yapılmıştır. Yani tüm değişkenlere ait yeniden kodlama, faktör analizi vs. gibi işlemler geniş kapsamlı WVS-EVS veri seti ile gerçekleştirilmiş, daha sonra bu veri seti içerisinde bahsi geçen ülkelere ait örneklem çekilerek yeni ve daha sınırlı olan veri setleri oluşturulmuştur. Dolayısıyla, Tablo 2'deki N sayısı geniş kapsamlı veri setindeki kurumsal güven endeksinin toplam 90.614 görüşme için oluşturulduğunu göstermektedir. Bu sayı WVS-EVS birleştirilmiş veri seti içerisinde kurumsal güvene ilişkin bilgi içeren toplam vaka sayısına işaret etmektedir.

Tablo 2: Tanımlayıcı İstatistik- Kurumsal Güven Endeksi

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart sapma
Kurumsal Güven Endeksi	90614	6,00	24,00	13,980	4,22

Bu çalışmada beş farklı bağımsız değişken kullanılmıştır. Bunlardan ilki cinsiyettir. Bu çalışmada cinsiyet analizlere dummy değişken olarak dahil edilmiş; erkekler 1 kadınlar 0 olarak kodlanmıştır. Dezavantajlılığa işaret eden diğer iki değişken ise vatandaşlık ve göçmenliktir. WVS-EVS birleştirilmiş veri setinde iki farklı soru ile ölçülmüş olan bu faktörler de analize dummy değişken olarak dâhil edilmiştir. Vatandaşlığa ilişkin değışkende vatandaşlar 1 olmayanlar 0, göçmenliğe ilişkin soruda ise göçmenler 1 ülkede doğmuş olanlar 0 olacak şekilde yeniden kodlama yapılmış ve değışkenler bu şekilde analizlerde kullanılmıştır. Yine literatür bölümünde detaylıca tartışılmış olan performans değerlendirme teorilerini yansıtmaya adına siyasal sistemden memnuniyetin sorulduğu değışken çalışmaya bağımsız değışken olarak katılmıştır. Ancak değışkenin 1-10 arası kodlanmış olmasının regresyon analizinde değil ama grupların kıyaslandığı tablolarda karışıklık yaratabileceği düşüncesiyle bu değışkenin kodlama sistemi 1-3 arasına kısıtlanmış ve 1 sistemden memnun değil 3 çok memnun olacak şekilde kodlanmıştır.

Son olarak ise güvenin kültürel bir özellik, bir kişilik özelliği olduğu iddiasının test edilmesi adına toplumsal güvenin analizlere dahil edilmesi planlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda toplumsal güven endeksi adında bir değışken oluşturulmuştur. Bu yeni değışkenin farklı gruplara –aile, komşular, bireysel olarak tanıdığımız kişiler, ilk kez tanıştıklarımız, başka bir dine mensup olanlar, başka bir millete mensup olanlar- duyulan güvenin sorgulandığı 6 farklı sorunun bir araya getirilmesi ile oluşturulması planlanmış olsa da faktör analiz sonucuna göre aileye¹³ duyulan güven dışarıda bırakılmış ve diğer 5 değışkenin toplamından yeni bir değışken oluşturulmuştur. Bu toplam değışkeni her birisi 1-4 arası ölçülmüş olan 5 değışkenin toplanmasından oluşturulduğu için değeri 5-20 arasındadır. Yine karşılaştırmaları kolaylaştırmak adına, bu yeni değışkenin değeri de düşük, orta ve yüksek sosyal güvene işaret edecek şekilde 1-3 arasına indirgenmiştir. Tabi ki unutulmaması gereken önemli bir husus da, bu çalışmanın tüm bu değışkenlerin güven üzerinde yarattıkları etkileri yüksek eşitsizlik ülkeleri ve düşük eşitsizlik ülkeleri için ayrı ayrı inceliyor olduğu ve bu anlamda farklı ortamlarda bağımsız değışkenler ile kurumsal güven arasındaki ilişkinin farklılaşabileceği üzerinde durduğudur.

¹³ Tam da bu noktada, faktör analizi sonuçlarının neden aileyi dışarıda bıraktığına dair biraz akıl yürütmek yerinde olacaktır. Bu akıl yürütmeye yardımcı olması adına da birleştirici (*bridging*) ve bağlayıcı (*bonding*) güven kavramlarını hatırlamak faydalı olabilir. Birinci tip güven birbirine benzemeyen toplumsal aktörler arasında köprü görevi görerek onları birbirine yakınlıktırması beklenen güven tipidir. Buradaki grupların/aktörlerin pek fazla ortak özellikleri yoktur ve birbirlerini de tanımazlar ancak yine de ortada güven vardır. İkinci tip güvende ise güvenin muhatabı tanıdığımız ya da diğer bir deyişle “bizden” olan kişilerdir. Yani biz bu aktörleri bireysel olarak tanımasak da- ki bazıları direk ailemiz, arkadaşlarımız ya da tanıdıklarımızdır- onlar bizim milli, dini, ideolojik grubumuzun üyeleridir ve bu durumda onlara güvenmek daha kolaydır. Kuşkusuz ki bu güven tipleri içerisinde bağlayıcı olanı kurmak çok daha kolaydır. Zira insanlar genellikle tanımadıklarına karşı şüpheli ve tedbirli davranmayı tercih ederler. Literatür ise bize bağlayıcı güvene sahip olanların –belki de bu riskli alanların- kurduğu güven ilişkilerinin toplumları için çok daha faydalı olduğunu söyler. Yani, “bizden” olmayanlara güvenip onlarla birlikte hareket etmenin toplumları iktidarlara karşı da farklı tehditlere karşı da güçlü kıldığı iddia edilmektedir (Esmer, 1999; Inglehart, 1999; Kitapçı, 2015; Newton, 2001; Putnam, 2002; Uslaner, 1999). Faktör analizi sonucuna dönecek olursak, ailenin dışarıda kalması aslında çok da şaşırtıcı değildir çünkü zaten ekseri çoğunluk ailesine güvenir ve aileye duyulan güven diğer gruplara duyulması muhtemel güvene ilişkin bize bir ipucu vermez. Yani ailesine güvenen birinin karakter özelliği gereği “güvenen” biri olduğunu söylemek zordur. En kuşkucu bireyler bile konu aileleri olduklarında tam güven duyabilirler.

4. Analiz

Analizin ilk aşamasında amaç, iki ülke grubu içerisinde, yukarıda bahsi geçen bağımsız değişkenlere göre gruplanmış kişilerin –örneğin kadınlar ve erkekler ya da siyasi sistemden çok memnun olanlar ve memnun olmayanlar gibi- ortalama kurumsal güvenlerinin birbirlerinden anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadıklarını görmektir. Her bir gruplama için verilecek olan t-testi sonuçlarının yanı sıra frekans analiz sonuçları da her bir grup içerisindeki görüşmecilerin yüzde kaçının bağımlı değişken ile ölçülen siyasi kurumlara güveniyor olduğunu gösterecektir. T-testi sonuçlarını tartışmadan önce, bu çalışma bağlamında oluşturulmuş olan dar kapsamlı veri setlerinin her ikisi için de kurumsal güven endeksi adı altında oluşturulmuş olan değişkenin tanımlayıcı istatistik (*descriptive statistics*) bilgilerinin bulunduğu Tablo 3'e bakarak analize başlayabiliriz. Tablo 3'de görülmektedir ki cinsiyet eşitsizliğinin düşük olduğu ülkelerden ankete katılan 21.867 kişinin ortalama güveni 6-24 skalasında 17,7 iken eşitsizliğin yüksek olduğu ülkelere gelen 21.061 görüşmecinin ortalaması 14,0'dır. Yani, cinsiyet eşitsizliğin düşük olduğu ülkelere kurumsal güven daha yüksektir. Bu rakamlar yukarıda tartışılmış olan teorik iddialar ışığında okunduğunda denebilir ki, eşitsizliğin az olduğu ülkeler genel anlamıyla toplum nezdinde daha meşru yönetimlere sahiptir. Kurumsal güven, bireylerin içinde yaşadıkları siyasi sisteme ne derece meşruiyet attettiklerinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilir (Heterington, 1998; Ertan vd. 2019; Hutchison ve Johnson, 2011). Tablo 3'teki ortalama güven değerleri karşılaştırıldığında yüksek eşitsizlik grubundaki ülkelere ölçülen değer düşük eşitsizliğe sahip ülkelere ölçülen değerden %25 daha düşük olduğu görülmektedir.

Bu bulguları yalnızca toplumsal cinsiyet eşitsizliğindeki farklı skorlar ile açıklamak güçtür. Eşitsizliğin az olduğu ülkelerin pek çoğu insani gelişme endeksinde (*Human Development Index*¹⁴) de üst sıralarda yer alan ülkelerdir. Diğer bir deyişle, halkın yaşam standartlarının, eğitim ve sağlık sistemlerinin iyi durumda olduğu bu ülkelere siyasi kurumlara -durumun bu derece parlak olmadığı ülkelere kıyasla- daha yüksek derecede güven duyulması şaşırtıcı değildir. Yukarıda literatür tartışmasında da detaylı biçimde ele alındığı üzere, kurumsal güveni açıklama iddiasındaki iki ana teorik yaklaşımdan biri kurumların performans değerlendirmelerine odaklanmaktadır. Bu yaklaşıma göre yüksek performans gösteren, yani vatandaşlarının beklentilerini karşılayan kurumlara daha yüksek güven duyulmaktadır (Mishler ve Rose, 2002; North, 1990). Birleşmiş Milletler'in kamu kurumlarına güven üzerine yazılmış 2021 tarihli yazısında da kurumlara güveni sağlamanın başlıca yolları olarak ekonomik güvenliğin sağlanmasından, skandallardan ve yolsuzluktan uzak durulmasından ve hükümetin başarılı bir performans sergilemesinin gerekliliğinden bahsedilir (*Trust in Public Institutions*, 2021). İnsani gelişme endeksinde ölçülenler de aslında büyük oranda bu beklentiler ile örtüşmektedir. Birleşmiş Milletler, endekste dikkate aldığı kriterleri üç ana başlıkta özetler; uzun ve sağlıklı bir hayat, bilgi sahibi olabilme ve kabul edilebilir bir yaşam standardı¹⁵.

¹⁴ Birleşmiş Milletler tarafından küresel çapta hazırlanan endekste, ülkelerdeki sağlık, eğitim ve ekonomik durum gibi değişkenler dikkate alınmaktadır. 191 ülkenin dikkate alındığı dünya çapında yapılan sıralamada ilk 66 ülke çok yüksek insani gelişmişlik grubu olarak adlandırılmıştır ve bu makalede düşük eşitsizlik grubu olarak isimlendirilmiş olan grubun 14 üyesinin 11'i bu gelişmişlik grubunda yer almaktadır. Yalnızca iki ülke, Nikaragua ve Filipinler, düşük eşitsizlik grubunda yer almalarına rağmen insani gelişme endeksinde ancak orta gelişmişlik grubuna girebilmiştir.

¹⁵ Endekse ilişkin daha fazla bilgi için bkz. <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>

Tablo 3: Tanımlayıcı İstatistik – Kurumsal Güven Endeksi

N		Minimum	Maksimum	Ortalama	Standard sapma	
Yüksek Eşitsizlik	Kurumsal Güven Endeksi	21061	6,00	24,00	14,005	4,53
	Geçerli N	21061				
Düşük Eşitsizlik	Kurumsal Güven Endeksi	21867	6,00	24,00	17,715	3,73
	Geçerli N	21867				

Tablo 4: T-tablosu- Cinsiyet

		N	Ortalama	Standart sapma	t	df	p
Yüksek Eşitsizlik	Kadın	10782	0,36	0,48	2,893	20980,274	0,004
	Erkek	10274	0,38	0,49			
Düşük Eşitsizlik	Kadın	11484	0,45	0,50	0,935	21833	0,350
	Erkek	10351	0,45	0,50			

Tablo 5: Frekans Analizi – Cinsiyete göre dağılım

	Yüksek Eşitsizlik		Düşük Eşitsizlik	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Güvenmiyor	%62,3	%64,3	%54,8	%55,4
Güveniyor	%37,7	%35,7	%45,2	%44,6
Vaka sayısı	10274	10782	10351	11484

Bu çalışmayı ateşleyen birincil araştırma sorusu kadınlarla erkekler arasında siyasal kurumlara güven duyma bakımından bir fark olup olmadığı idi. Beklentimiz, kadınların, özellikle de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde, erkeklere kıyasla siyasi kurumlara daha düşük güven duyacakları yönünde idi. Tablo 4'te sunulan t-testi sonucuna göre tam da beklediğimiz üzere, eşitsizliğin az olduğu ülkelerde kadınlar arasındaki ortalama güven ile erkekler arasındaki ortalama güven istatistiksel olarak anlamlı¹⁶ bir farklılığa sahip değildir. Oysa eşitsizliğin yüksek olduğu ülkelerde iki grubun ortalama kurumsal güven değerleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ve lakin bu farklılık sadece 0,02¹⁷ değerindedir. Yani burada bahsi geçen fark istatistiksel olarak anlamlı olmakla birlikte büyük bir fark değildir.

¹⁶ T-testi sonuçlarına göre, iki grubun ortalama değerlerinin birbirinden istatistiksel olarak farklı olması için p değerinin 0,05'den küçük olması beklenir. Bu durumda p değeri 0,350 olduğundan, burada anlamlı bir farklılıktan söz etmek mümkün değildir.

¹⁷ Buradaki 0,02 ortalamalar (0,38 ve 0,36) arasındaki farka karşılık gelmektedir. Tam da bu noktada belirtilmelidir ki karşılaştırmaları kolaylaştırmak adına bu noktada kurumsal güven endeksi isimli değişken yeniden kodlanmış ve 6-24 skalasından çıkarılıp 0 güvenmiyor, 1 güveniyor olacak şekilde dummy değişkene dönüştürülmüştür. Dolayısıyla örneğin 0,38 güven değeri ortalaması 0-1 arasında elde edilmiş bir değerdir.

Karşılaştırmanın ikinci ayağı olan frekans analizinde görüldüğü üzere iki ülke grubunda da erkekler kadınlara göre daha yaygın olarak kurumsal güven duymaktadır. Yani cinsiyetin siyasi kurumlara güven üzerine yapmasını beklediğimiz etki tablo 5'teki skorlar tarafından da desteklenmektedir. Ve hatta cinsiyetler arasındaki bu farkın yüksek eşitsizlik ülkelerinde, kadınların daha da dezavantajlı hissetmeleri dolayısıyla, daha belirgin olmasına dair beklentimiz de yine frekans analizinin sonuçlarınınca desteklenmektedir. Tablo 5'teki veriler ışığında görülmektedir ki; kadınlar arasında "güveniyor" olarak tanımlananlar ile erkekler arasında aynı şekilde tanımlananlar arasındaki fark düşük eşitsizlik grubunda %0,6 iken yüksek eşitsizlik grubunda bu fark %2'ye çıkmaktadır. Kuşkusuz %2'nin de çok belirgin bir fark olduğu söylenemez ancak en azından beklentilerimiz ile örtüşür biçimde cinsiyetin kurumsal güven üzerinde küçük de olsa bir rol oynadığı söylenebilir. Frekans analizi tablosundaki bulgular t-testi sonuçları ile de örtüşmektedir. Bu durumda, Tablo 4 ve Tablo 5'i birlikte dikkate alarak cinsiyetin kurumsal güven üzerindeki etkisi üzerine bir sonuca varmamız gerekirse, cinsiyetin düşük toplumsal eşitsizliğe sahip olan ülkelerde değil eşitsizliğin yüksek olduğu ülkelerde çok büyük olmasa da anlamlı bir fark ortaya koyduğu söylenebilir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, öncelikle diğer bağımsız değişkenler bağlamında oluşturulan gruplar için t-testi ve frekans analizi ile karşılaştırma yapılacaktır. Son olarak ise tüm bu değişkenler birlikte dikkate alındığında hangilerinin öne çıktığını, cinsiyetin anlamlı bir etki yapıp yapmadığını ve değişkenlerin kurumsal güven üzerinde yapacakları etkinin yönünü tespit etmek için tüm değişkenler çoklu regresyon analizine sokulacaktır.

Tablo 6: T-tablosu- Vatandaşlık

		N	Ortalama	Standart sapma	t	df	p
Yüksek Eşitsizlik	Vatandaş	20908	0,37	0,48	2,075	105,206	0,040
	Değil	105	0,28	0,45			
Düşük Eşitsizlik	Vatandaş	20733	0,44	0,50	-8,782	1184,422	0,000
	Değil	1071	0,58	0,49			

Tablo 7: Frekans Analizi – Vatandaşlığa göre dağılım

	Yüksek Eşitsizlik		Düşük Eşitsizlik	
	Vatandaş değil	Vatandaş	Vatandaş değil	Vatandaş
Güvenmiyor	%72,4	%63,3	%42,2	%55,8
Güveniyor	%27,6	%36,7	%57,8	%44,2
Vaka sayısı	105	20908	1071	20733

Tablo 6'daki p ($p \leq 0,05$) değerleri göstermektedir ki, her iki ülke grubunda da vatandaş olanların ve olmayanların kurumsal güveni anlamlı bir biçimde birbirinden farklıdır. Ortalama değerlerine bakıldığında, bu farklılığın –ortalamalar arasındaki fark- çok da küçük olmadığı da ayrıca görülmektedir. Eşitsizliğin fazla olduğu ülkelerde fark 0,09 iken eşitsizliğin az olduğu ülkelerde 0,14'e kadar çıkmaktadır. Tam da bu noktada ilginç bir veriye de mutlaka dikkat çekmek gerekir. Düşük eşitsizlik ülkelerinde vatandaşların güveni, vatandaş olmayanlarınkinden düşük bulunmuştur. Bu, dezavantajlılık üzerinden oluşturduğumuz sanılarla örtüşmeyen bir bulgudur. Hatta daha da şaşırtıcı biçimde bu grupta şimdiye kadar başka hiçbir grupta karşımıza çıkmayan bir özellik ortaya çıkmaktadır. Düşük eşitsizlik

**Kadın ve Erkeklerde Kurumsal Güven: Farklı Cinsiyet Eşitsizliği Seviyesindeki Ülkelerde Siyasal Kurumlara Duyulan
Güvenin Bireysel Belirleyicileri**

Institutional Trust by Gender: Personal Indicators of Confidence in Political Institutions in Countries with Different Gender Gaps

ülkelerindeki vatandaş olmayanların arasında "güveniyorum" diyenlerin oranı güvenmeyenlerden fazladır (bknz. Tablo 7). Frekans analizine göre; cinsiyet eşitsizliğinin düşük olduğu ülkelerde vatandaş olmayanların %57,8'i siyasi kurumlara güveniyor bulunurken, vatandaş olanlar arasında bu oran yalnızca %44,2 olarak karşımıza çıkar. Sosyal dışlanmanın kurumsal güven üzerine yapmasını beklediğimiz negatif etki yüksek eşitsizlik ülkelerinde mevcutken, düşük eşitsizlik ülkelerinde vatandaş olmayanlar bağlamında kendisini göstermemektedir. Tablo 6 ve 7 incelenirken akılda tutulması gereken bir husus, karşılaştırmayı sorunlu hale getirebilecek olan veri kısıtıdır. Tablolardaki vaka sayılarına bakıldığında, her iki ülke grubu için de vatandaş olmayanlardan gelen verinin vatandaşlardan gelen verinin yanında son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Örneğin, yüksek eşitsizlik ülkelerinde vatandaş olmayanların sayısı 105 ile kısıtlı kalırken vatandaş olanlar 20908 kişidir. Analizde ortalamalar ve yüzdeler ele alınıyor olsa da vaka sayıları arasındaki bu ciddi farkın karşılaştırmada problem yaratabileceğini aklımızda tutarak tabloyu yorumlamamız daha yerinde olacaktır.

Tablo 7'de ortaya çıkan eşitsizliğin düşük olduğu ülkelere dair şaşırtıcı bulgu tablo 9'da da göçmenlik için kendisini tekrar etmektedir. Cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde göçmenlerin güvenme oranı daha düşükken -ki bu dezavantajlılık argümanı çerçevesinde beklenen durumdur-, eşitsizliğin düşük olduğu ülkelerde göçmenler, bu ülkelerde doğanlara kıyasla daha yüksek oranlarda kurumsal güven duymaktadır. Ve hatta frekans analizine bakıldığında da görüleceği üzere, bu ülkelerde göçmenler arasında güvendiğini söyleyenlerin oranı güvenmediğini söyleyenlerden neredeyse %10 daha fazladır.

Tablo 8: T-tablosu- Göçmenlik

		N	Ortalama	Standart sapma	t	df	p
Yüksek Eşitsizlik	Ülkede doğmuş	20684	0,37	0,48	4,904	364,718	0,000
	Göçmen	351	0,25	0,44			
Düşük Eşitsizlik	Ülkede doğmuş	19587	0,44	0,50	-9,415	2753,798	0,000
	Göçmen	2228	0,54	0,50			

Tablo 9: Frekans Analizi- Göçmenliğe göre dağılım

	Yüksek Eşitsizlik		Düşük Eşitsizlik	
	Ülkede doğmuş	Göçmen	Ülkede doğmuş	Göçmen
Güvenmiyor	%63,1	%74,6	%56,2	%45,7
Güveniyor	%36,9	%25,4	%43,8	%54,3
Vaka sayısı	20684	351	19587	2228

Tablo 10: T-tablosu- Siyasal sistemden duyulan memnuniyet

		N	Ortalama	Standart sapma	t	df	p
Yüksek Eşitsizlik	Memnun değil	6765	0,16	0,36	-57,301	7822,264	0,000
	Çok memnun	4507	0,64	0,48			
Düşük Eşitsizlik	Memnun değil	5056	0,15	0,35	-78,384	10637,446	0,000
	Çok memnun	2228	0,74	0,44			

Tablo 11: Frekans Analizi – Siyasal sistemden duyulan memnuniyete göre dağılım

	Yüksek Eşitsizlik			Düşük Eşitsizlik		
	Memnun Değil	Memnun	Çok Memnun	Memnun Değil	Memnun	Çok Memnun
Güvenmiyor	%84,4	%61,2	%36,2	%85,5	%56,1	%25,8
Güveniyor	%15,6	%38,8	%63,8	%14,5	%43,9	%74,2
Vaka Sayısı	6765	9443	4507	5056	10880	5687

Kurumsal güven ile ilişkisini incelemeye aldığımız son iki faktör ise kurumsal güveni açıklamak için kullanılan başlıca iki teorik yaklaşımın temsilcileri olan siyasal sistemden duyulan memnuniyet ve toplumsal güvendir. Bir önceki bölümde de belirtildiği üzere siyasal sistemden duyulan memnuniyet veri setinde 1-10 arası bir skala ile ölçülmektedir ancak bu şekilde karşılaştırma yapılması zor olacağından bu analizde ölçekteki on kategori üçe indirgenmiş ve sırasıyla memnun değil, memnun ve çok memnun şeklinde adlandırılmıştır. Tablo 10'daki ortalama karşılaştırması için bu değerlerden yalnızca ikisi seçilebildiğinden memnun değil ile çok memnun arasındaki fark t-testinde incelenmiştir. Bu inceleme göstermektedir ki siyasal sistemden çok memnun olanlar ile memnun olmayanlar arasında kurumsal güvenleri bağlamında anlamlı bir farklılık vardır ve farkın büyüklüğü de ayrıca göze çarpmaktadır. Buna paralel olarak, frekans analizi de göstermektedir ki siyasal sistemi çok memnun edici bulanlar her iki ülke grubunda da siyasal kurumlara yüksek oranlarda güven duymaktadır. Öyle ki cinsiyet eşitsizliğinin daha düşük gözlemlendiği gelişmiş ülkelerde siyasal sistemi çok memnun edici bulanların neredeyse 4'te 3'ü siyasal kurumlara güven duymaktadır. Aynı oran yüksek eşitsizlik ülkelerinde biraz daha düşük bulursa da- %64- yine de şimdiye dek tablolarda gördüğümüz en yüksek güvenme oranları bu grupta - siyasal sistemden çok memnun olanlar arasında- gözlemlenmektedir. Yine paralel biçimde, şimdiye kadar not edilen en yüksek güvenmeme oranı da siyasal sistemi memnun edici bulmayanlar arasında gözlemlenmiştir. Bu yüksek değerler bahsi geçen değişkenin şimdiye kadar ele alınanlar arasındaki en etkili faktör olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmanın son bağımsız değişkeni olan toplumsal güven endeksi –ki bu değişken kültür teorilerini temsil etmesi bakımından önemlidir-, bir önceki bölümde de açıklandığı üzere, faktör analizi sonucu, beş değişkenin toplanması ile oluşturulmuş ve sonrasında düşük, orta ve yüksek toplumsal güveni temsil edecek şekilde 1-3 skalası ile kodlanmıştır. Tablo 12'deki p (p<0,05) değerleri düşük ve yüksek toplumsal

Kadın ve Erkeklerde Kurumsal Güven: Farklı Cinsiyet Eşitsizliği Seviyesindeki Ülkelerde Siyasal Kurumlara Duyulan Güvenin Bireysel Belirleyicileri

Institutional Trust by Gender: Personal Indicators of Confidence in Political Institutions in Countries with Different Gender Gaps

güven seviyesindeki bireylerin ortalama kurumsal güvenlerinin birbirinden anlamlı şekilde farklı olduğunu doğrulamaktadır. Ayrıca ortalamalar arasındaki fark büyüklük olarak da dikkate değerdir. Tablo net bir biçimde göstermektedir ki toplumsal güveni yüksek olanların kurumsal güveni de yüksektir. Yani diğer bir deyişle, Tablo 12'nin bulguları güvenin kültürel bir özellik olduğu tezini – kısacası kültür teorilerini- doğrular niteliktedir. Dahası bu her iki ülke grubu için de geçerlidir. Örneğin cinsiyet eşitsizliğinin yüksek seviyelerde olduğu ülkelerde toplumsal güveni düşük bulunan bireylerin %72'si siyasal kurumlara güven duymazken, toplumsal güveni yüksek olanların %47'si güvenmediğini belirtmektedir. Cinsiyet eşitsizliğinin düşük olduğu ülkelerde de benzer bir durum söz konusudur. Hatta aradaki fark daha da fazladır. Bu ülke grubunda, toplumsal güveni düşük olanların %76'sı siyasal kurumlara güvenmezken yüksek toplumsal güvene sahip olanların yalnızca %38'i güvenmediğini belirtmektedir (bknz. Tablo 13).

Tablo 12: T-tablosu- Toplumsal güven

		N	Ortalama	Standart sapma	t	Df	p
Yüksek Eşitsizlik	Düşük T.G.	6241	0,28	0,45	-20,728	3131,232	0,000
	Yüksek T.G.	2016	0,54	0,50			
Düşük Eşitsizlik	Düşük T.G.	2632	0,24	0,43	-36,456	5861,994	0,000
	Yüksek T.G.	5453	0,62	0,49			

Tablo 13: Frekans Analizi – Toplumsal güven seviyesine göre dağılım

	Yüksek Eşitsizlik			Düşük Eşitsizlik		
	Düşük T.G.	Orta	Yüksek	Düşük T.G.	Orta	Yüksek
Güvenmiyor	%72,3	%61,6	%46,6	%76,4	%56,8	%37,8
Güveniyor	%27,7	%38,4	%53,6	%23,6	%43,2	%62,2
Vaka Sayısı	6241	11615	2016	2632	11841	5453

Tüm bu karşılaştırmalı analizler dikkate alındığında, bu çalışmada etkisi araştırılan beş faktörden – cinsiyet, vatandaşlık, göçmen olma, siyasal sistemden memnuniyet ve toplumsal güven- özellikle son ikisinin kurumsal güven üzerinde anlamlı, büyük ve pozitif bir etki yarattığı söylenebilir. Vatandaşlık ve göçmenliğin etkileri üzerine bulgular iki farklı ülke grubu için farklılık arz etmektedir ve özellikle düşük eşitsizlik grubunda şaşırtıcı bulgular ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın çıkış noktası olan cinsiyetin etkisi ise yalnızca yüksek eşitsizlik grubunda anlamlıdır –ki bu anlamda çalışmanın başlıca sanısını doğrulamaktadır- ve ancak büyüklük olarak pek de kayda değer bir farktan bahsetmek mümkün değildir.

Bu değişkenlerin kurumsal güven ile ilişkisi üzerine daha fazla söz söyleyebilmek amacı ile çalışmanın son aşamasında çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Bu analiz tipinin tercih edilmesindeki ana sebep, bu yöntemin regresyona sokulan değişkenlerden hangilerinin diğerlerine göre daha etkili olduğunu göstermesidir. Yani bu regresyon çeşidi ile sadece değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratıp yaratmadığı değil aynı zamanda tüm bu faktörler aynı anda dikkate alındığında hangisinin bağımlı değişkeni açıklama gücünün daha yüksek olduğuna dair bilgi de ortaya konulmuş olur. Sistem en etkiliden en az etkiliye doğru sıra ile değişkenleri regresyona ekler ve hepsinin yarattığı etkiyi gözler önüne serer. Böylelikle, bu yöntem yardımı ile, tüm bu değişkenler bir arada dikkate alındığında, cinsiyet kurumsal güven üzerinde açıklayıcı etkiye sahip midir sorusuna da doğrudan yanıt alınabilir. Bu sorunun cevabına geçmeden önce belirtilmelidir ki bu regresyonlar yine her iki ülke grubu için de yapılmış, dolayısıyla bu bağlamda da bir karşılaştırmaya yine alan açılmıştır.

Tablo 14: Çoklu Regresyon Analizi¹⁸ Sonuçları

	Yüksek Eşitsizlik				Düşük Eşitsizlik		
	Model 1	Model 2	Model 3		Model 1	Model 2	Model 3
Sabit	10,407*	6,89*	7,852*	Sabit	10,519*	6,490*	6,860*
Siyasal Sistem Memnuniyet	0,714*	0,701*	0,700*	Siyasal Sistem Memnuniyet	0,757*	0,680*	0,677*
Toplumsal Güven		0,301*	0,301*	Toplumsal Güven		0,324*	0,324*
Göçmenlik			-0,952*	Vatandaşlık			-0,365*
R²	%20	%24	%24		% 26	%32	%32

Not: Tablodaki * işareti bir bağımsız değişkenin %95 güven aralığında bağımlı değişken üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaptığını ifade eder.

Regresyon bulgularını tartışmaya R-kare (R²) değerleri üzerinden başlamak faydalı olacaktır. Bu değer bize bir regresyondaki bağımsız değişken/değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimin ne kadarını açıkladığını göstermektedir. Tablo 14 için konuşacak olursak, her bir modelin kurumsal güvende oluşacak değişimin ne kadarını açıkladığını bize R² değerleri söyler. Bu noktada hatırlanmalıdır ki çoklu regresyon modeli bağımsız değişkenleri en etkisinden en etkisizine doğru regresyona ekleyerek çeşitli modeller oluşturmaktadır. Bu bilgiler ışığında tablodaki R² değerleri incelendiğinde açıkça görülecektir ki her iki ülke grubu için de kurumsal güvendedeki değişimi açıklamak adına en etkili faktörler siyasi sistemden memnuniyet ve toplumsal güvenidir. Bu iki değişken birlikte, cinsiyet eşitsizliğinin yüksek oranda olduğu ülkelerdeki kurumsal güvenin %24'ünü, eşitsizliğin daha düşük olduğu ülkelerdeki

¹⁸ Regresyon analizi başlıca varsayımları bakımından test edilmiştir. Serpilme diyagramı (*scatter plot*) ve uygun çizgi (*fit line*) ile eş varyanslılık (*homoscedasticity*) kontrol edilmiştir. Çoklu doğrusal bağlantı (*multicollinearity*) için VIF değerlerine bakılmış değerlerin genellikle kabul gören 1,5-2,5 aralığı içerisinde hatta 1,0-1,5 civarında olduğu görülmüştür. Otokorelasyon için bakılan bir diğer değer olan Durbin-Watson değeri eşitliğin yüksek olduğu grupta 1,83; düşük olduğu grupta 1,61 olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca kalıntıların (*residual*) normal dağılıma sahip olup olmadığı da kontrol edilmiştir.

kurumsal güvenin ise %32'sini açıklamaktadır. Her iki ülke grubu için de ilk iki modele bu iki değişken eklenmiştir. Dahası model 1 ve model 2'ler için verilen R² değerleri karşılaştırıldığında da görülecektir ki bu iki faktör arasında ise daha etkili olan siyasal sistemden duyulan memnuniyettir. Tablodaki değerler göstermektedir ki yukarıdaki regresyon modelleri kurumsal güven üzerinde tatmin edici oranda açıklama gücüne –ki R²'in temsil ettiği tam olarak budur- sahiptir. Yani teknik terimlere başvurmadan ifade etmek gerekirse, herhangi bir bağlamda kurumsal güveni açıklamak için siyasal sistemden memnuniyet ve toplumsal güven dikkate alınması gereken iki mühim faktördür –ki zaten bu iki faktör de sırasıyla kurumsal güven tartışmalarının odak noktası olan kurumsal performans teorileri ile kültür teorilerine işaret etmektedir. %24 ile %32 arasında değişen R² değerleri tatmin edici olsa da, kuşkusuz ki bu konuda yapılacak bundan sonraki çalışmalar bu modellerin açıklama gücünü artırmak adına hangi değişkenlerin sisteme sokulması gerektiği üzerine yoğunlaşmalıdır.

Bu çalışmayı tetikleyen soruya dönecek ve cinsiyetin kurumsal güven üzerindeki etkisine bakacak olursak çoklu regresyon analizinde cinsiyetin her iki ülke grubu için de modellerin dışında bırakıldığını görürüz. Yani regresyon bulguları da –t-testlerine ve frekans analizlerine paralel bir biçimde- açıkça ortaya koymaktadır ki cinsiyet kurumsal güven seviyesini etkilemede anlamlı bir etki yaratmamaktadır. Hiçbir regresyon modelinde cinsiyet dummy değişkeni % 95 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, her iki ülke grubu için de, en etkili faktör siyasal sistemden duyulan memnuniyet, ikincisi ise toplumsal güvendir. Siyasal sistemden duyulan memnuniyet tüm bağımsız değişkenler arasında açık ara en etkili olandır. Beta katsayısının tüm modellerde oldukça yüksek olması ve sistemin çoklu regresyon analizinde bu değişkeni birincil olarak regresyona koyması bunun başlıca kanıtlarıdır. Eşitsizliğin yüksek olduğu ülkelerde siyasal sistemden memnuniyet regresyona tek başına alındığında 0,714 gibi yüksek bir beta katsayısına sahiptir. Bu bulguya göre memnuniyetteki bir birim artış bağımlı değişken olan kurumsal güvende 0,71'lik bir artışa neden olmaktadır. Dahası ikinci ve üçüncü modellerde farklı iki değişken daha regresyona dahil edildiği halde bu değişkenin katsayısı ancak 0,70'e kadar düşmektedir. Düşük eşitsizlik ülkelerinde de benzer bir sonuç görülmektedir ancak bu ülkelerde, birinci modelde yani değişken yalnızken katsayısı 0,76 olarak görülürken model üçte, diğer iki anlamlı değişkenin yanında etkisi 0,68'e kadar gerilemektedir. Toplumsal güvenin kurumsal güven üzerindeki istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisi de Tablo 14'de rahatlıkla görülmektedir. Ancak bu etkinin siyasal sistemden memnuniyetin yarattığı etki kadar büyük olduğu söylenemez. Bu değişken için katsayılar 0,30 ile 0,32 civarında seyretmektedir ki bu da toplumsal güvende bir birim artışın kurumsal güvende yaklaşık olarak 0,30'luk bir artışı beraberinde getireceği anlamına gelmektedir.

Her iki ülke grubunda da siyasal sistemden memnuniyet ve yüksek toplumsal güven kurumsal güveni anlamlı, pozitif ve güçlü bir biçimde etkileyen faktörler olarak öne çıkmaktadır. Öyleyse, tablo 14'deki bilgiler ışığında denebilir ki, performans değerlendirme teorileri –siyasal sistemden memnuniyete ilişkin değişken üzerinden- ve kültür teorileri –güveni bir karakter özelliği olarak görmeleri ve bir tip güvenin başka tip bir güvene rahatlıkla transfer edilebileceğini söylemelerinden dolayı toplumsal güvene ilişkin değişken üzerinden- WVS-EVS 2017 birleştirilmiş veri setinden elde edilen bulgular tarafından desteklenmektedir.

En etkili iki faktör ülke grupları arasında değişiklik göstermezken, istatistiksel olarak anlamlı bulunan üçüncü faktör cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde göçmenlik, düşük eşitsizlik ülkelerinde ise vatandaşlık olarak öne çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde göçmen olmak kurumsal güveni düşürmektedir. Model üçteki göçmenlik değişkeni için gözükten negatif beta katsayısı, bu değişkenlerde gerçekleşen 1 birim değişimin kurumsal güveni 0,95 azaltması olarak

yorumlanmaktadır. Yani kısaca ifade etmek gerekirse, yüksek eşitsizlik ülkelerinin üçüncü modeline göre bu ülkelerde göçmen olmak kurumsal güveni 0,95 düşürmektedir. Bu bulgu bu çalışmanın dezavantajlı gruplara ilişkin beklentisi ile örtüşmektedir zira göçmenler dezavantajlılığa ilişkin çalışmalarda her zaman zorlukla karşılaşan gruplar arasında sayılmaktadırlar (Birinci ve Bulut, 2020:63). Bu çalışmaya dahil edilen beş bağımsız değişken içerisinde, yüksek eşitsizlik ülkelerindeki kurumsal güveni açıklamaya istatistiksel olarak anlamlı bir katkı sunan başka bir faktör bulunmamaktadır. Açıkça ifade etmek gerekirse cinsiyet ve vatandaşlık bu ülke grubunda kurumsal güven üzerine anlamlı bir etki yapmamaktadır.

Regresyon sonuçlarına ilişkin en şaşırtıcı bilgi ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin düşük olduğu ülkelerin üçüncü modelinde gözükmemesidir. Bu modelin sonuçlarına göre, bu ülkelerin vatandaşlarının kurumsal güveni, vatandaş olmayanlara göre daha düşüktür. -0,37 olan beta katsayısı dikkate alındığında, bu ülkelerde vatandaş olmanın kurumsal güveni 0,37 düşürdüğü görülmektedir. İşte bu bulgu çalışmanın dezavantajlı gruplara ilişkin beklentisi ile çelişmektedir, ancak aynı zamanda yukarıda yapılmış ve sonuçları tablolar ile açıklanmış olan t-testleri ve frekans analizleri ile uyumludur. Bu noktada akla gelen iki açıklama vardır. Bunlardan birincisi sorgulayan vatandaşlık yaklaşımının gelişmiş ülkelerde (ki bunların düşük eşitsizlik ülkeleri ile büyük oranda örtüştüğü yukarıda tartışılmıştır) yükselişte olması ve bu sebeple bu ülkelerde doğan ve bu sistemde eğitim gören, sosyalleşen kişilerin, devletlerini ve kurumlarını daha rahat ve güçlü bir biçimde sorguluyor olmasıdır –ki bu noktada eleştirel vatandaşlık kavramını hatırlamak yerinde olacaktır (Norris, 1999). İkincisi ise bu ülkelere sonradan gelen, hatta yakın zamanda gelmiş olan ve dolayısıyla vatandaş olmayan kişilerin yaşadıkları koşulları geldikleri ülkelerdeki koşullarla kıyasladıkları ve bu durumda göç ettikleri ülkelerin sistemlerinden hayatları boyunca orada yaşamış kişilere göre daha fazla tatmin olmalarıdır (Fersch ve Bredahl, 2018). Zira bu insanların başlıca göç etme sebebi de kendi ülkelerinde yaşadıkları sıkıntılardır. Düşük eşitsizlik grubuna ilişkin bahsedilmesi gereken bir başka bulgu da bu ülkelerde cinsiyetin ve göçmenliğin kurumsal güveni istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde etkilemediğidir.

Tam da bu noktada, çoklu regresyon analizinin bu üçüncü faktörleri –sırası ile göçmenlik ve vatandaşlık-model dışı bırakmadığını dolayısıyla istatistiksel olarak anlamlı değişkenler olarak bunlardan bahsetmemizin uygun olacağını ancak aynı zamanda modellere eklenen bu üçüncü faktörlerin her iki ülke grubunda da R² de- yani modelin açıklayıcılığında- kayda değer bir fark yaratmadığını belirtmek gerekir. Bu durumda sosyal olarak dezavantajlı olma durumunun kurumsal güven üzerinde yer yer ve farklı şekillerde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ancak bu etkinin diğer iki teorik yaklaşımca oluşturulan etkiye göre çok daha zayıf kaldığını söylemek yerinde olacaktır.

5. Sonuç

Bu çalışma Dünya Değerler Araştırması (WVS) ve Avrupa Değerler Araştırmasının (EVS) birleştirilmiş son dalga 2017 veri setini kullanarak siyasal kurumlara duyulan güvenin bireysel belirleyicileri üzerine yapılan tartışmaya katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda dezavantajlı grupların düşük güvene sahip olmaları beklentisinden yola çıkarak öncelikle cinsiyet üzerinden tanımlanan dezavantajlılığa odaklanılmış, daha sonra göçmenliğin ve vatandaş olmamanın kurumsal güven üzerindeki etkisine bakılmıştır. Dahası literatürde geniş yer kaplayan kültür ve kurumsal performans teorilerinin işaret ettiği faktörlerin etkisi de incelenmiştir. Bu noktada çalışmanın belki de en özgün yanı bu bağımsız değişkenler ile kurumsal güven arasındaki ilişkinin cinsiyet eşitsizliği seviyeleri farklı iki ülke grubu için ayrı ayrı incelenmiş olmasıdır. Öncelikle t-testi ve frekans analizi daha sonra da çoklu regresyon analizi ile ülke gruplarının başta cinsiyet olmak üzere bağımsız değişkenlerin etkileri bağlamında farklı sonuçlar doğurup doğurmadığı incelenmiştir.

İlk bulgu, cinsiyetin kurumsal güven üzerinde, düşük eşitsizlik grubunda anlamlı bir fark yaratmazken, yüksek eşitsizlik grubunda anlamlı bir farka işaret ediyor olmasıdır. Bu noktada, çalışmanın, kadınların dezavantajlı pozisyonlarından kaynaklı olarak düşük güven duymalarına, ve bunun hiç olmazsa

toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde bu şekilde olması gerektiğine ilişkin sanısı doğrulanmıştır. Ancak bu ülkelerde bile cinsiyetin yarattığı etki güçlü bir etki değildir. Kadınların ortalama güveni ile erkeklerin ortalama güveni birbirinden sayısal olarak çok da farklı değildir. Buna rağmen iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olması ve dahası bunun cinsiyetler arası eşitliğin görece daha başarılı biçimde kurulmuş olduğu ülkelerde ortaya çıkmamış olması cinsiyetin siyasi tavırları şekillendirmedeki rolü bakımından önemli bir bulgudur. Tabi bu noktada, çoklu regresyon analizinin her iki ülke grubu için de oluşturduğu modellerin hiçbirinde cinsiyeti anlamlı bir değişken olarak modellere dahil etmemiş olduğunu da hatırlamakta fayda vardır. Yani cinsiyet grupları arasındaki güvenin büyüklüğü yüksek eşitsizlik grubunda birbirinden anlamlı biçimde farklılaşsa da bu grup için dahi cinsiyetin kurumsal güven üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu söylenemez.

Bu bulguların anlamlandırılmasında iki farklı teorik tartışmadan faydalanılabilir. Bunlardan ilki her bireyin aynı anda birden çok kimliği olduğuna (*multiple identities*) ve bu kimliklerden hangisinin o bireyin hayatını şekillendirmede daha etkin rol oynayacağına ancak o bireyin karar verebileceğine ilişkin yaklaşımdır (Thoits, 1986; Ozyurt, 2012;). Burada anlatılmak istenen her birimizin etnisite, din, cinsiyet, sosyoekonomik sınıf vb. bakımından farklı kimliklere aynı anda sahip olduğumuzdur. Bu çok kimlikli hali yönetirken bu kimliklerden hangisinin ya da hangilerinin hayatımızda etkin role sahip olacağını biz seçeriz ve bunu da kendimizi tanımlama biçimimizle yaparız. Bireyin kendisini tanımlama şekli (*self-identification*) (Kinket ve Verkuyten, 1997), bu kimlikler arasında hangisini(lerini) öncelendiğini açığa çıkarır (Hiller, 2016; Scheuringer, 2016; Epstein, 1998). Davranış biçimimiz, tavırlarımız ve değerlerimiz ise kim olduğumuzdan ziyade kendimizi tanımlama biçimimize göre şekillenir (McCabe, 2005).

Bu bilgiler ışığında, dezavantajlılığı temsilen bu çalışmaya dahil edilen diğer iki değişkeni de anımsamak gerekir. Çoklu regresyon analizinde vatandaşlık ve göçmenlik değişkenlerinin modellere dahil edilmesi ancak cinsiyetin her seferinde analizin dışına atılması dikkate değer bir bulgudur. Bu iki değişkene ilişkin tablolar ve cinsiyete dair bulgular birlikte incelendiğinde, dezavantajlılığın kurumsal güven üzerinde etkili olduğunu ancak etkili olanın cinsiyet üzerinden tanımlanan dezavantajlılık değil, vatandaşlık ve göçmenlik üzerinden tanımlanan dezavantajlılık olduğunu vurgulamak yerinde olacaktır. Yukarıdaki teorik tartışmalar ve ampirik bulgular ışığında, bireylerin hangi bağlamda ve hangi kimlikleri üzerinden dezavantajlı hissettiklerinin, kimlikler ile kurumsal güven arasındaki ilişkiyi etkileyeceğini söylemek yerinde olacaktır. Dolayısıyla, dezavantajlılığa ilişkin analizlerde bireyleri belli kategorilere yerleştirirken kendilerine dair bireysel değerlendirmelerinden (*self-evaluation*) faydalanmanın yararlı olabileceği söylenebilir.

Tabi, vatandaşlık ve göçmenlik değişkenlerine ilişkin düşük eşitsizlik ülkelerinde karşılaşılan şaşırtıcı bulgulara burada da yeniden değinmek gereklidir. Bu noktada bu ülkelerin gelişmişlik endeksi bakımından da üst sıralarda yer alan ülkeler olduğunu ve gelişmişlik seviyesi daha düşük ülkelere göç aldığını hatırlamak yerinde olacaktır. Kendi ülkelerindeki az gelişmiş sistemlerden kaçıp gelişmiş ülkelere göçen bu insanlar için göçtükleri ülkelerin kurumları ve hatta genel anlamıyla siyasal sistemleri son derece tatmin edici olabilir (Fersch ve Breidahl, 2018). Öte yandan gelişmişlik seviyesi yüksek bu ülkelerin vatandaşları, bu ülkelerde almış oldukları eğitim ve maruz kaldıkları kültürel değerler dolayısıyla daha eleştirel ve sorgulayıcı olabilirler. Bu durumda ülkelerindeki siyasal kurumlara da güven duymakta zorlanabilirler (Phar vd., 2000).

Faydalanılabilecek diğer teorik tartışma ise cinsiyetin siyasal tutumlar ile olan ilişkisi ile ilgilidir. Kadınların siyasete dair tutumlarının erkeklerden farklı olduğu, özellikle 1950ler ve 1960larda tartışılmaya başlanan ve o zamandan bugüne çok farklı bağlamlarda ele alınmış bir konudur. Bu noktada farklı özelliklere yoğunlaşılsa da özellikle kadınların siyaset ile daha az ilgilendikleri, daha muhafazakar

oldukları ve siyasi katılımında erkeklerden daha pasif kaldıkları sıklıkla ele alınmış başlıklardır (Güldü ve Kart, 2009; Diekman ve Schneider, 2010; Eser ve Sarışahin, 2016). Zaten toplumsal cinsiyet eşitsizliği (*gender gap*) tabiri de ilk olarak bu bağlamda ortaya atılmıştır. Hatta daha da net ifade etmek gerekirse, Amerika'da kadınların daha yaygın biçimde Demokrat Parti destekçisi olmalarına dair bulguların tartışılması sırasında türetilen bir terimdir (Carnaghan ve Bahry, 1990). Kadınların siyasi tutumlarına dair trendin 1990ların ortalarında yön değiştirdiği ve kadınların erkeklerden daha fazla sol siyasete yöneldikleri de 2000ler itibarıyla tartışılmaya başlanmıştır (Inglehart ve Norris, 2000). Kadınların siyasal eğilimlerinde yaşanan bu değişim kurumsal güven açısından da önem arz etmektedir. Zira daha muhafazakar bir yaklaşım bireyleri, kurumları daha az sorgulayıp onlara daha fazla güven duymaya yönlertirken, daha fazla sol siyasete yönelen bir yaklaşım siyasal sistemi ve onun kurumlarını sorgulamaya yönlertir. Bu noktada kurumsal güvenin düşüş yaşaması da tahmin edilebilir bir sonuçtur.

Inglehart ve Norris (2000) modern toplumsal cinsiyet eşitsizliği (*modern gender gap*) olarak adlandırdıkları bu yeni durumun Amerika ve Batı Avrupa için geçerli olduğunu ancak komünizm sonrası ülkelerde ya da daha geniş kapsamlı bir ifadeyle gelişmekte olan ülkelerde görülmediğini ifade etmişlerdir. Ülkeler arası bu farklılığı ise endüstri-sonrası toplumlarda ortaya çıkan yapısal ve kültürel trendlerin özellikle genç neslin erkek ve kadınlarının değerlerini değiştirmesi ile açıklamışlardır (Inglehart ve Norris, 2000:442-443). Buradan ilhamla, bundan sonraki kurumsal güven çalışmalarında kültürel farklılıklar çerçevesinde oluşturulmuş ülke gruplarının karşılaştırmalı olarak ele alınmasının ilginç sonuçlar doğurabileceği söylenebilir. Örneğin, kendini ifade etme değerlerinin (*self-expression values*) hakim olduğu toplumlar ile hayatta kalma değerlerinin (*survival values*) hakim olduğu toplumlar arasında yapılacak bir kıyas kurumsal güvenin bireysel belirleyicilerinin etkileri üzerine ilginç sonuçlar ortaya koyabilir (Inglehart, 2007).

Kurumsal güvenin açıklanmasında öne çıkan iki teorik yaklaşımın işaret ettiği değişkenlere bakıldığında, siyasal sistemden memnuniyet ve toplumsal güven, bu çalışmada ele alınan 5 bağımsız değişken arasında bunların en etkilileri olarak öne çıktığı görülmektedir. Analizin çeşitli aşamalarındaki bulgular göstermektedir ki siyasal sistemin işleyişinden memnuniyet duyan bir kişi tutarlı bir biçimde –farklı ülke gruplarında da- bu sistemin kurumlarına güvenmeye daha çok meyillidir. Aynı sonuca toplumsal güveni yüksek bireyler için de ulaşılmaktadır. Buradan hareketle denebilir ki kültür teorileri tarafından ortaya konulan kültürün kişisel bir özellik olduğuna dair iddia da kurum performans teorileri tarafından ortaya konulan bireylerin kurumlara ait değerlendirmelerinin duydukları güveni şekillendireceği iddiası da elimizdeki veri seti tarafından, her iki ülke grubu için de, desteklenmektedir.

Kurumsal güvenin açıklanmasında başvuru başlıca teorik yaklaşımlardan olan kültür teorilerine göre kurumlara güven yada güvensizlik siyasi aktörlere ya da gelişmelere göre değil, bireylerin genel kültürel yapılarına ya da diğer bir deyişle kişisel özelliklerine göre şekillenmektedir. Yani bir birey güveni yüksek bir kişi ise hem toplumun fertlerine hem de kurumlara karşı güveni yüksek olacaktır ve bu tam aksi için de doğrudur. Güveni düşük olan bir kişi ise hem toplumun diğer fertlerine hem de kurumlara şüphe ile yaklaşacaktır. Bu bakış açısına göre bir kişi kültürel yaklaşım olarak "güvenen" ya da "güvenmeyen" biridir ve bunun muhatap ile pek de ilgisi yoktur. Bu kültürel bir özelliktir ve bireylerin erken dönem sosyalleşmeleri doğrultusunda şekillenir (Godefroidt vd., 2017; Inglehart, 1997; Mishler ve Rose, 2001; Newton, 1999). Literatür tartışması kısmında da belirtildiği üzere toplumsal güvenin kurumsal güvene dönüştürülmesine ilişkin 'taşma' tabiri kullanılmaktadır. Bu ifade ile kast edilen toplumsal güvenin kurumsal güvene transfer ediliyor olmasıdır (Suh vd. 2012). Yukarıda verilmiş olan analiz sonuçları bahsi geçen iki tip güven arasındaki güçlü ilişkiyi destekler niteliktedir.

Çoklu regresyon analizi sonuçlarındaki beta değerlerine bakıldığında da anlaşılacağı üzere beş bağımsız değişken arasında kurumsal güven üzerinde en güçlü etkiyi kurumların performanslarının değerlendirilmesine ilişkin değişken yapmaktadır. Bu faktörün bağımlı değişken üzerinde yaptığı pozitif

ve güçlü etki, siyasal sistemin mevcut işleyişinden memnun olan kişilerin, bu sistemin kurumlarına da daha yüksek oranda güven duyacaklarına işaret etmektedir. Burada bahsi geçen her iki siyasal tutum da siyasal sistemin ne derece meşru ve başarılı görüldüğüne dair kanılara dayandığından, bu iki faktör arasında böyle güçlü bir ilişki olması şaşırtıcı bulunmamalıdır (Yang ve Holzer, 2006). Öyleyse, bu çalışmanın önemli bulgularından biri olarak şu da belirtilmelidir ki kültür teorileri de performans değerlendirme teorileri de kurumsal güveni açıklamada son derece anlamlı ve etkilidir ancak kurumsal değerlendirmelerin etkisi kültür değişkeninin etkisinden de daha büyüktür.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Kaynaklar

- Akgün, B. (2001), Türkiye’de Siyasal Güven: Nedenleri ve Sonuçları, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56(4), s.1-23.
- Alesina, A. ve La Ferrara, E. (2002), Who trusts others?, *Journal of Public Economics*, 85, s.207-234.
- Angino, S., Ferrara, F. M., ve Secola, S. (2022). The cultural origins of institutional trust: The case of the European Central Bank. *European Union Politics*, 23(2), 212–235.
- Arkan, Z. ve İrez, S. (2021), Türkiye’de ve Dünyada Dezavantajlılık: Sosyal İçerme Eğitim Programı, T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Başak, S. (2010), Genelleşmiş Güven ve Toplumsal Cinsiyet. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1).
- Başak, S. ve Öztaş, N. (2010), Güven Ağbağları, Sosyal Sermaye ve Toplumsal Cinsiyet, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), s.27-56.
- Beal, F. M. (2008), Double Jeopardy: To Be Black and Female. *Meridians*, 8(2), s.166–176.
- Birinci, M. ve Bulut, T. (2020), Covid-19’un Sosyo-Ekonomik Yönden Dezavantajlı Gruplar Üzerindeki Etkileri: Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bir Değerlendirme, *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), s.62-68.
- Brezicha, K. F. ve Leroux, A. J. (2022), Examining the Association between Feeling Excluded at School and Political Trust in Four Nordic Countries, *Education, Citizenship and Social Justice*, 0(0).
- Cameron, S. ve Pietsch, J. (2021), Migrant Attitudes Towards Democracy in Australia: Excluded or Allegiant Citizens?, *Australian Journal of Politics & History*, 67(2), s.260-275.
- Can, İ. (2019), Güveni Nasıl Tanımlayabiliriz? Ya Da Sosyal Bilimlerin Konusu Olarak Güven, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 41, s.46-59.
- Carnaghan, E. ve Bahry, D. (1990), Political Attitudes and the Gender Gap in the USSR, *Comparative Politics*, 22(4), s.379-399.
- Çenker Özek, İ. C. (2019), “Sizce, insanların çoğuna güvenilir mi?” Türkiye’de Genelleştirilmiş Güven Üzerine Ampirik Bir Analiz, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18 (1), s.291-310.

- Christensen, T. ve Laegreid, P. (2005), Trust In Government: The Relative Importance of Service Satisfaction, Political Factors, and Demography, *Public Performance & Management Review*, 28(4), s.487-511.
- Çevik, C. ve Özkul, B. (2022), Çalışma Yaşamında Dezavantajlı Gruplar ve Eşitsizlikler, *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7, s.611-618.
- de Vroome, T., Hooghe, M. ve Marien, S. (2013), The Origins of Generalized and Political Trust among Immigrant Minorities and the Majority Population in the Netherlands, *European Sociological Review*, 29(6), s.1336–1350.
- Diekman, A. B. ve Schneider, M. C. (2010), A Social Role Theory Perspective on Gender Gaps in Political Attitudes, *Psychology of Women Quarterly*, 34(4), s.486–497.
- Epstein, A. D. (1999), State-mediated “hierarchy of diversities” and the freedom of individual self-identification: Towards a dynamic liberal model of multiculturalism, *New Global Development*, 15:1, s.36-51.
- Easton, D. (1975), A Re-Assessment of the Concept of Political Support, *British Journal of Political Science*, 5(4), s.435-457.
- Erdem, F. (2003), Örgütsel Yaşamda Güven, (Ed.: F. Erdem), *Sosyal Bilimlerde Güven*, s.153-183 Ankara: Vadi Yayınları.
- Ertan, G., Aytaç, S. E. ve Çarkoğlu, A. (2019), Türkiye’de Siyasi Kurumlara Güven: Kültürel ve Kurumsal Açıklamalar ile "Kazanan Takım" Etkisinin Rolü”, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(1), s.65-88.
- Eser, H. B. ve Sarışahin, P. (2016), Cinsiyet- Siyasal Katılım İlişkisi: Sdü Örnek Olayı, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(15), s.38-58.
- Esmer, Y. (1999), *Devrim, Evrim, Statüko; Türkiye’de Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Değerler*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Fersch, B. ve Breidahl, K.N. (2018), Building, breaking, overriding...? Migrants and Institutional Trust in the Danish Welfare State, *International Journal of Sociology and Social Policy*, 38(7-8), s.592-605.
- Fırat, R. B. (2012), The Relationship Between Trust and Political Participation: A Comparison of Four Nations, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15 (2), s.44-76.
- Godefroidt, A., Langer, A. ve Meuleman, B. (2017), Developing Political Trust in a Developing Country: The Impact of Institutional and Cultural Factors on Political Trust in Ghana, *Democratization*, 24(6), s.906-928.
- Güldü, Ö. ve Kart, M. E. (2009), Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64 (03), s.97-116.
- Hetherington, M.J. (1998), The Political Relevance of Political Trust, *American Political Science Review*, 92(4), s.791-808.
- Hiller, P. (1973), The Subjective Dimension of Social Stratification: The Case of the Self-Identification Question, *The Australian and New Zealand Journal of Sociology*, 9(2), s.14–21.
- Hutchison, M.L. ve Johnson, K. (2011), Capacity to Trust? Institutional Capacity, Conflict, and Political Trust in Africa, 2000–2005, *Journal of Peace Research*, 48(6), s.737-752.
- Human Development Index (HDI)*, UNDP Human Development Reports, <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>, (Erişim tarihi 08.02.2023)
- Inglehart, R. (1988), The Renaissance of Political Culture, *American Political Science Review*, 82(4), s.1203-1230.

- Inglehart, R. (1997), *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Inglehart, R. (1999), Trust, Well Being and Democracy, (Ed.: M. E. Warren), *Democracy and Trust*, s.88-120, Cambridge: Cambridge University Press.
- Inglehart, R. (2007), Postmaterialist Values and the Shift from Survival to Self-Expression Values' içinde Russell J. Dalton, ve Hans-Dieter Klingemann (der.), *The Oxford Handbook of Political Behavior*, Oxford Academic.
- Inglehart, R. ve Norris, P. (2000), The Developmental Theory of the Gender Gap: Women's and Men's Voting Behavior in Global Perspective, *International Political Science Review*, 21(4), s.441-463.
- Johnson, I. (2005), Political Trust in Societies Under Transformation : A Comparative Analysis of Poland and Ukraine, *International Journal of Sociology*, 35(2), s.63-84.
- Kaasa, A. ve Andriani, L. (2022), Determinants of Institutional Trust: The Role of Cultural Context, *Journal of Institutional Economics*, 18(1), s.45-65.
- Karakoç, E. (2013), Ethnicity and Trust in National and International Institutions: Kurdish Attitudes Toward Political Institutions in Turkey, *Turkish Studies*, 14(1), s.92-114.
- Kim, S. H., ve Kim, S. (2021), Social Trust as an Individual Characteristic or Societal Property? *International Review of Public Administration*, 26, s.1-17.
- Kinket, B. ve Verkuyten, M. (1997), Levels of Ethnic Self-Identification and Social Context, *Social Psychology Quarterly*, 60(4), s.338-354.
- Kitapçı, İ. (2015), Motivasyonel Bir Güç Olarak Sosyal Sermaye Kavramı ve Rasyonalitesi, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 7(1), s.11-36.
- Landmark, M. (2016), Trust in Public Institutions: A Comparative Study of Botswana and Tanzania, Master's Thesis in Public Administration, University of Bergen, <https://bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/1956/12761/144799312.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (Erişim tarihi 07.02.2023).
- Lep, Ž., Trunk, A., ve Babnik, K. (2022), Value Orientations and Institutional Trust as Contributors to the Adoption of Online Services in Youth: A CrossCountry Comparison. *Front. Psychol.* 13:887587.
- March, J. G. (1988), *Decisions and Organizations*, Oxford, UK: Blackwell.
- McCabe, J. (2005), What's in a Label? The Relationship between Feminist Self-Identification and "Feminist" Attitudes among U.S. Women and Men, *Gender & Society*, 19(4), s.480-505.
- Michelson, M. R. (2003), The Corrosive Effect of Acculturation: How Mexican Americans Lose Political Trust, *Social Science Quarterly*, 84, s.918-933.
- Miller, A. H. (1974), Political Issues and Trust in Government: 1964-1970, *The American Political Science Review*, 68(3), s.951-972.
- Mishler, W. ve Rose, R. (2001), What Are the Origins of Political Trust?: Testing Institutional and Cultural Theories in Post-communist Societies, *Comparative Political Studies*, 34(1), s.30-62.
- Nannestad, P. ve Svendsen, G.T. (2005), Institutions, culture and trust, Gothenburg: University of Gothenburg, paper presented at the Quality of Governance Conference, 17-19 November.
- Newton, K. (1999), Social and Political Trust in Established Democracies, içinde P. Norris (der.), *Critical Citizens: Global Support for Democratic Government*, OUP: Oxford.

- Newton, K. (2001), Trust, Social Capital, Civil Society, and Democracy, *International Political Science Review*, 22(2), s.201–214.
- Norris, P. (der.) (1999), *Critical Citizens: Global Support for Democratic Governance*, New York: Oxford University Press.
- North, D. C. (1990), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- OECD, (2022), *Building Trust to Reinforce Democracy: Main Findings from the 2011 OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions*, OECD Publishing, Paris.
- Özaydınlık, Y. D. D. K. (2014), Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 0.
- Özyurt, S. (2013), Negotiating Multiple Identities, Constructing Western-Muslim Selves in the Netherlands and the United States, *Political Psychology*, 34, s.239-263.
- Pharr, S.J., Putnam, R.D., ve Dalton, R.J. (2000), A Quarter-Century of Declining Confidence. *Journal of Democracy*, 11(2), s.5-25.
- Putnam, R.D. (1993), The Prosperous Community, *The American Prospect*, 4(13), s.35-42.
- Putnam, R. D. (Ed.). (2002), *Democracies in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Scheuringer, B. (2016), Multiple Identities: A Theoretical and an Empirical Approach, *European Review*, 24(3), s.397-404.
- Schoon, I. ve Cheng, H. (2011), Determinants of Political Trust: A Lifetime Learning Model, *Developmental Psychology*, 47(3), s.619–631.
- Schwartz, S. H. (2014), Rethinking the concept and measurement of societal culture in light of empirical findings, *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 45, s.5–13.
- Shi, T. (2001), Cultural Values and Political Trust: A Comparison of the People’s Republic of China and Taiwan, *Comparative Politics*, 33(4), s.401–419.
- Smith, S. S. (2010), Race and Trust, *Annual Review of Sociology*, 36, s.453-475.
- Suh, C. vd. (2012), Spill-Up and Spill-Over of Trust: An Extended Test of Cultural and Institutional Theories of Trust in South Korea, *Sociological Forum*, 27(2), s.504–526.
- Thoits, P. A. (1986), Multiple identities: Examining gender and marital status differences in distress, *American Sociological Review*, 51(2), s.259–272.
- Trust in Public Institutions: Trends and Implications for Economic Security*, (20 Temmuz 2021), UN: Department of Economic and Social Affairs, <https://www.un.org/development/desa/dspd/2021/07/trust-public-institutions/>, (Erişim tarihi 08.02.2023)
- Uslaner, E. M. (2002), *The Moral Foundations of Trust*, New York: Cambridge University Press.
- Weldon, L. (2011), *When protest makes policy: How social movements represent disadvantaged groups*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- World Economic Forum, (2022), *Global Gender Gap Report: Insight Report July 2022*, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf, (Erişim tarihi: 01.12.2022).
- Yıldırım, S. (2021), Ayrımcılık Temelli Dışlanma: Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadınlar . *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 11(2), s.321-346.
- Yang, K. ve Holzer, M. (2006), The Performance–Trust Link: Implications for Performance Measurement, *Public Administration Review*, 66(1), s.114-126.